

SEYYİD HACI AHMED BABA (1792/1912)

Kısa Bir Giriş:

Seyyid¹ Hacı Ahmed Baba hakkındaki bilgilerimiz, en özel şekliyle torunu Seyyid Hacı Mevlüd Baba'nın ve kendinden sonraki halifelerinin anlattıkları ile bize ulaşmıştır. O yılların içinde bulunduğu savaş, seferberlik ve takip eden yılların imkânsızlıkları da eklenince kanaatimiz odur ki; derinliği ölçülemeyen iç dünyâsının duvarları arasında binlerce sırlarla türbesinin içinde kaldığıdır. Bugün kaleme alınanlar, o günün dünyâsında yaşananların ancak küçük bir boyutu olabilir.

Cemiyetleri ayakta tutan maddi ve manevi değerlerden, insan unsuru çok önemlidir. Zira topluma hâkim olan genel ahlak kuralları, hayat anlayışı, dünya görüşünün günlük hayata aksetmesi örnek insanlarca mümkündür. Bu şahsiyetlerden olan Seyyid Hacı Ahmed Baba, yokluğunda yeri telafi edilemeyen manevi dinamiklerimizdendir. Yaşadığı asır ve sonraki asırların yaşayanları onun kerâmetlerini kuşaktan kuşağa sözlü olarak anlatmışlardır. Ancak bizlere kadar yazılı bir kaynak ulaşmamıştır.

O zatın yaşadığı ibretli ve hikmetli hayatı yazı ile kitabileştirerek sonraki nesillere aktarma hususunda köprü vazifesi görmeye çalıştım. Çünkü sevmenin yolu anlamaktan geçer. Anlamak insan beyninin ihtiyacıdır.

O sadece yaşadığı devrin değil sonraki devirlerin de aranılan manevi şahsiyeti olmuştur. Sağlığında olduğu gibi vefatının ardından da hala feyzinin gönüllerden ve isminin dillerden düşmeşi bunun ispatıdır. İşte bu kültür alışverişini yazılı hale getirmek için gayret sarf ettim. Onun manevi şahsiyetine karşı alaka ve hassasiyeti olanlar için hissi devamlılıklarına tercüman olmak istedim.

Ona gönül bağları ile bağlı olanlar özellikle yaz aylarında ülke dışından ve ülkemizin muhtelif yerlerinden türbesini ziyârete geliyorlar. Görüyordum ki, büyük hazlar duyarak ziyâret edenler, o günleri hayatlarının en canlı hatıraları ve geçirdikleri en mutlu günleri olarak yâd ediyorlar. Evliya muhabbetinin manevi çekim kuvveti olsa gerek ziyaretler her yıl periyodik olarak devam etmektedir.

İslam dininde yetişmiş olan Allah dostlarının harikulade kerametlerine Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın kerametlerini de katmak istedim. Temennim, onların isimleri ile vakıf ve külliye kurulmasına sebep olup, fikir ve yaşantılarının insanlığı aydınlatmaya devam etmesidir. İslami inancımız ve tasavvufi itikadımız odur ki; Veliler mensup olduğu dinin peygamberinin hayatından izler taşırlar. Bahse konu velimiz Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın hayatını okuduğunuz da canlara canan ve cihana can olan Hz. Peygamberimizin hayatından izler taşıdığına vakif olacaksınız.

O ömür boyunca Allah ve Rasulullah sevgisinin tohumlarını atarlardan olmuş muhakkak ki hasatı ardından zatına duyulan muhabbettir. Çünkü modern dünyada yaşayan ve aynı zamanda eskiyi de yaşatmak isteyen nesiliz.

O'nun ibretlerle dolu örnek yaşantısını araştırdığımız zaman hayatına hâkim kıldığı yegâne ölçünün Rabbimizin v'az ettiği Hz. Kur'an, Hz. Rasulümüzün (sav) sünnetleri ve Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretlerinin açtığı tasavvufi yol üzere sabitkadem olduğunu anladık. Peygamberimiz gibi dünya malını ancak geçinecek kadar kullanmıştır. Sağlığında olduğu gibi vefatının ardından da türbesini ziyaret edenler manevi bir feyzle pozitif enerji ile irtibatlanmaktadır. Başta kendi evlatları, bağlıları, sevenleri olmak üzere nice insanların

¹ Seyit ve Şerifler: "Hz. Peygamber Efendimiz'in (sav) evlât ve torunları, amcasının oğlu ve damadı olan Hz. Ali'nin eşi ve Peygamberimiz'in kızı Hz. Fâtümetü'z-Zehrâ'dan gelmiştir. Hz. Ali'nin (kv) büyük oğlu Hz. Hasan'dan gelen soya, "şerîf"; küçük oğlu Hz. Hüseyin'den gelen soya da "seyyid" denilmektedir". Bkz: İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlimiye Teşkilâtı*, Ankara 1965, s. 161; Gümüş, Sadrettin, *Seyyid Şerif Cürcânî*, İstanbul 1984, s. 83.

sinesinde bir yâd-ı cemil olmuştur.

Rabbimiz, Muhammed suresi 7. Ayeti kerimede **"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'ın dinine yardım ederseniz Allah da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit tutar."** buyurmuşlardır.

Rufâî Tarikatı'nın Erzurum ve havalisine ilk kez Seyyid Hacı Ahmed Baba ile geldiğini tahmin ediyoruz.

Senin zürriyetin Fatıma'dan dünya yüzüne yayılacak:

Sevgili Peygamberimiz (sav)'ın hayatından şu bilgiyi paylaşmak Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın kendine sır olan 120 yıllık hayatının manevi bir tayin üzere bina edildiğini bize daha iyi anlatmış olacaktır.

Hz. Peygamberimiz (sav), Mısırlı Mariya (ra) annemizden olma oğlu İbrahim'i kaybedince baba şefkati ile ağlamıştır. O'nun bu halini gören müşriklerden As bin Vail: "Ya Muhammed siz ağlamanın cahiliye âdeti olduğunu söylersiniz şu anda yapmakta olduğunuz şey nedir?" diye sorar. Şurası unutulmamalıdır ki; Bu dinin peygamberi olan efendimiz (sav) aynı zamanda İslam ordusunun kumandanı, o ülkenin reisi, eşlerinin kocası ve evlatlarının da babasıdır. Ağlamak merhamettendir. Merhametin merkezi ise Hz. Rasulullahtır (sav).

Buyururlar ki "elbette saçını başını yolmak, elleri ile yüzü gözü tırmalamak, üzerine topraklar saçmak, elbiselerini paralamak, figan ederek ağlamak cahiliye âdetidir. Bu yaşlar benim nübüvvetimden değil babalık şefkatimin rikkatinden (inceliğinden) dökülen yaşlardır."

Peygamberimize kasıtlı sual soran müşriğin arkadaşı Utbe b. Muayt, As b. Vail'e kiminle konuştuğunu sorunca As b. Vail²: "ebter" ile konuştum der.

Bu hadise karşısında mahzunlanan peygamberimize Rabbimiz "Kevser suresini" inzal eder. Özellikle bahse konu surenin tefsirinde peygamberimizin neslinin Fatımatü'z- Zehra (ra) annemizden geleceğini, arzın yüzüne yayılacağını içlerinden birisi kaldıkça kıyametin kopmayacağını müjdeler.

"El Kevser: Kevseri, yani bütün hayırlı şeyleri, Kur'anı, cenneti, Kevser ırmağını, ilmi ameli, şerefi sana bahsettim. Sana itaatı, kendime itaat ilan ettim. Seni kendime Habib, sevgili seçtim. **Sana sevgili kızın Fatıma'yı verdim ki, senin zürriyetin Fatıma'dan dünya yüzüne yayılacak, senin zürriyetinden ziyade hiç kimsenin zürriyeti olmayacak...**"³

Buradan hareketle deriz ki Hz. Rasulullaah'ın nesli manevi bir tain ile arzın yüzüne dağılmışlardır.

Doğum yeri ve tarihi:

Seyyid Hacı Ahmed Baba, Peygamberimiz'in (sav) Hüseyinî nesebinden torunudur. 1792 yılında Van'da dünyâya gelmiştir. Babasının adı, Yusuf-u Nâilî'dir. Annesinin adı bilinmemektedir. Anne ve babası Berzencî seyyidlerindedir. Onun da babası Seyyid Ahmed-i Selîmullah-i Süleymanî Hazretleri olup, Irak-Süleymaniye'de Seyyid Ahmed-i Kâkî diye meşhurdur. Türbesi ve dergâhı halen ziyarete açık ve çok bakımlı bir durumdadır. Seyyid Ahmed-i Kâkî Süleymanî hakkında Bursalı Tahir Bey'in 3 ciltlik "Osmanlı Müellifleri" isimli eserinin 1. cildinde Şeyhler Bölümü'nde bilgi vardır.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın kendisinden yaşça büyük Muhammed Baba isminde bir de ağabeyi vardır. Yusuf-u Nâilî Hazretleri'nin türbesi, Van Hoşab (Güzelsu) kalesinin eteğinde olup, Arap Baba ismiyle tanınmaktadır.

² Abdulfettah el-Kâdî Esbâb-ı Nüzûl Sahabe ve Muhaddislere Göre, Ankara 1996 s 443.

³ El-Hac Muzaffer OZAK "İRŞÂD" C.2. s.10.

Çağının âlimleri tarafından "gavs-ı âzâm"lığı hususunda ittifak edilen Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın hayatı kerâmetlerle doludur. O dönemin meşayihü Seyyid Hacı Ahmed Baba için (Kerâmet-i Bahire) "Kerâmet denizi" demişlerdir.

Seyyah Ahmed Baba

Tasavvuf erbabı seyahat etmeyi Kur'an ve Sünnetten çıkarmışlardır. "De ki: **"Yeryüzünde gezip dolaşın** sonra da, yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bir bakın."⁴ Peygamberimiz (sav) : **"Seyahat ediniz ki sıhhat bulasınız"**⁵ buyurmuşlar.

"Peygamberler tarihinden hatırladığımız kadarıyla: Hz. İbrahim Mezopotamyadan, Urfa'ya, oradan Filistin'e, Mısır'a ve Mekke'ye, Hz. Yakup çocukları ile birlikte Hz. Yusuf'un yanına Mısır'a, Hz. Musa kardeşi Hz. Harun ile Mısırdan çıkıp Kızıldeniz'i geçerek Tur-i Sina'ya uğrayıp oradan da Ken'an iline seyahat yapmışlardır.

Hz. Muhammed (sav) daha peygamber olmadan amcası ile Suriye'ye, annesi ile Medine'ye, peygamber olduktan sonra halkını İslam'a davet için Taife, daha sonra Hicret ile Medine'ye, sahabeler de peygamberimizin izni ile zulümden kaçarak Habeşistan'a seyahat etmişlerdir.

Dört halife zamanında sahabiler gaza ve cihad amacı ile Suriye'ye, Mısır'a, Kuzey Afrika'ya, Irak'a, Filistin'e, İran'a, Kafkaslara, Türkistan'a ve Afganistan'a seyahat etmişlerdir.

Peygamber (sav) efendimizin Hz. Fatıma (ra) annemizden gelen nesli Kerbela Vakasından sonra arzın yüzüne seyahat etmişlerdir. Hacı Ahmed Baba'nın dedeleri de Irak Basra, Süleymaniye, İran Tahran, Tebriz ve Azerbaycan Gence güzergâhını takip edip Türkiye Van'a seyahat etmişler.

Ömrünün çoğu seyyahlık ile geçen Ahmed Baba, çocukluk yaşlarında Van'dan İstanbul'a, oradan Irak Bağdat, Basra, Süleymaniye, Suudi Arabistan da Mekke ve Medine'ye, Mısır da Tanta'ya gitmiş. Türkiye'ye dönünce İstanbul, Urfa, Bitlis vilayetlerinde kaldıktan sonra manevi bir işaretle Erzurum Horasan Sanamer Köyünde seyyahlığına son vermiştir.

Seyahatin faydaları:

Oturduğu köy, kasaba, şehir ve bölgenin dışına çıkan insan gittiği yerlerde farklı kavimler, hayat tarzları, inanış şekilleri, sanatlar, meslekler kültürler görür. Onlarla ilişkiler kurar. Böylece hem bilgi, tecrübe ve görgüsünü artırır.

Farklı iklimleri, coğrafyaları yani Kâinat Kitabının tabiata ait delil ve şahitlerini görür. Tanınmış âlimlerden sohbet ve ilim noktasında, edep erkân öğrenilir. Fikir alış veriş yapılarak ortak konular üzerinde tartışmalar yapmanın yararlı sonuçları olur. Böylece yolculuk insanı pişirir ve olgunlaştırır.

Kutsal beldeleri ve evliya türbelerini ziyaret etmek günümüz ifadesi ile bir nevi inanç turizmi diye adlandırılan seyahatlerdendir. Ayrıca üzerlerine cihad ve hac farz olan Müslümanların Hicaza yolculukları, cihada gitmeleri, dini bilgi tahsili, akraba ziyaretlerinde bulunmaları ve sıla-i rahim yapmaları farzdır.

Tasavvufi bir edeple deriz ki; tarih içinde hepimiz seyyahız. Eskilerin eskimez ifadesi ile "Dünya iki kapılı handır." Ruhlar âleminden, beden kafesine giren her kişi dünyanın birinci kapısından girmiş olur. Bu fanide

⁴ Enam 11.

⁵ Camiu's- Sağır, C 2, s25

çocukluktan gençliğe, ihtiyarlığa ve nihayetinde ölüm ile ikinci kapıdan çıkmış oluruz. Kabir, mahşer, cennet veya cehennem derken ezelden ebade bir akış vardır. Zira su bir yerde durursa bozulur. İllaki deryaya vasıl oluncaya kadar...

Tasavvufta ruhun derinliklerine yapılan seyr-û sefere seyr-i süluk adı verilir. Maksat nefsin merhalelerini aşmak kâmil bir insan olup Allaha vasıl olmaktır. Her şey hareket eder. Hareket etmeyen hiçbir varlık yoktur. Kuranı Kerimde: "Her şey kendi yörüngesinde yüzer" buyrulur.

Hz. Şems'in Hz. Mevlana'ya: "Arkta kalıp buharlaşma, ak ki deryaya ulaşasın" sözü bize bereketin harekette olduğunu anlatır.

Allah Dostları demiş ki; yürü, daima yürü! Ölüm seni dururken değil yolda yakalasin. Yeter ki dururken olmasın. Peygamber Efendimiz (sav) "İki günü denk olan ziyandadır" buyurmuşlardır.

Seyyid Hacı Ahmed Baba ve İstanbul Yılları:

Her insanın, her toplumun ve her ülkenin kendine sır olan bir kaderi vardır. Dünya üzerinde henüz hiçbir insan yaratılmamışken, her insanın gelecekte neler yaşayacağı, bir ülkenin hangi olaylara şahit olacağı, bir toplumun geçireceği evreler ve bu gibi her olay Allah katında tüm detayları ile belirlenmiştir. Ancak insanlar, önceden belirlenmiş, Allah katında yaşanmış ve hatta bitmiş olan bu olayların hiçbirinden haberdar olmazlar. Bunları ancak yaşadıkça görür ve bilirler. Dolayısıyla gelecek insanlar için gaybtır, yani bilinmezdir.

Diğer bir ifade ile insan bir yolcudan başka nedir ki; âlemi ervahtan, (ruhlar âleminde) rahm-i madere, (ana rahmine) doğumla dünya sahnesine, ölümle âlemi berzah'a (kabir âlemi) ve nihayet sonsuz âleme...

Torunu Seyyid Hacı Mevlüd Baba derdi ki;

"Ahmed Baba, henüz bülûğa erdiği yıllarda, baba ocağından (Van, Hoşab⁶) ayrıldıktan sonra İstanbul'a yaptığı seyahat sırasında, Anadolu'daki birçok dergâha uğramış ve onların şeyhleri ile görüşme fırsatı bulmuştur. İstanbul'da uzun süre kalmış, muhtelif dergâhlarda tasavvufî eğitim almış, bilgi ve görgüsünü artırmıştır. O günün şartlarında deve ve at kervanları ile yaya olarak sadece gidişi altı ay süren hacc yolculuklarına katılmış, dönemin Nakîbü'l-Eşrâf⁷ aracılığı ile Saray'a davet edilip, Sultan II. Abdülhamit Hân'la görüşmüştür. Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ifadesi ile 'yedi evliya gücünde' olan Abdülhamit Hân, Ahmed Baba'ya Meşâyih-i Meclis'te görev teklif etmiş, ancak Seyyid Hacı Ahmed Baba, mânevi tayininin Şark'ta (Pasin'de) olduğunu belirtip huzurdan ayrılmıştır".

Şurası İslam tarihinde bir hakikattir ki:

⁶ Bugünkü adı, Güzelsu'dur. Torunu Mevlüt Babanın anlatımına göre Hacı Ahmed Baba daha sonra evlendiği Horasana balı Hoşov (Dönertaş) köyüne gelince Hoşab'tan kalktı Hoşab'a (Hoşov köyü kastedilerek) geldik" diye buyurmuşlar. Her iki köyde farklı coğrafyada olmasına rağmen içinden akan çay ile benzerlik arz etmektedir. Zira bahse konu Van Hoşap köyünü 28 Ekim 2007 tarihinde ziyaret ettim.

⁷ Nakîbü'l-Eşrâf Efendi Hazretleri: Peygamberimiz'in (sav) neseb-i şerîflerinden gelen zâtların yani, ehl-i beytin devamı olanların işlerine bakan, onları kaydeden, vefât edenlerin ve doğanların kimler olduğunu sıkı bir kontrole tabi tutan, böylece Peygamberimiz'in (sav) soyundan gelenlerin karıştırılmamasını sağlayan bir memurdu. Kendisi de Peygamberimiz'in soyundan gelenlerden seçilirdi. Halifeden sonra en büyük memurluk bu idi. Zemzem dağıtmak görevi de bunlara aitti. Bu makam, II. Murat zamanında kurulmuştu. Yıldırım Beyazıt zamanında kurulduğu da söylenir. Çoğu zaman duaları bunlar yapardı. Padişahlara kılıçları bunlar kuşatırdı. Kazaskerler'le aynı elbiseyi giyerler, ancak başındaki sarık, yeşil olurdu. Bayramda padişahla ilk önce Nakîbü'l-Eşraf bayramlaşır ve padişahın huzurunda ayakta dua ederdi. II. Abdülhamit Hazretleri Yıldız Sarayı yakınlarında Nakîbü'l-Eşrâf Efendi için bir konak tahsis etti. Cumhuriyet'le birlikte bu makam da tarihe karıştı. Bakınız: Dedeoğlu, Abdulkadir, *Osmanlılar Albümü*, İstanbul 1977, s. 99.

Ehl-i beytten olanlara, İslâm tarihinin ilk devirlerinden günümüze kadar, her devlet ve iktidar tarafından çok hürmet ve saygı gösterilmiştir. Nakîbül-eşrâf adı verilen kişi, bu soydan gelenler arasında seçilir. Hz. Peygamber (s.a.s) neslinden gelenlerin işlerine bakar, neseplerini kaydeder, doğumlarını ve ölümlerini deftere geçirir, gelişigüzel mesleklere girmelerine engel olur. Savaşlardaki ganimetlerden kendilerine ait paylarını alıp aralarında dağıtır, hanımların denkleli olmayan erkeklerle evlenmelerine mani olurdu. Bu açıdan nakîbül-eşrâf, Peygamber (s.a.s) hanedanı mensuplarının umumi bir vasi'si (ihtiyaçlarının ihtiyacını gideren) hükmünde idi.⁸

Seyyid Hacı Ahmed Baba İstanbul Üsküdar da Aziz Mahmut Hüdai Dergâhında kalırken Çorumdan gelen Hafız Ebubekir Baba ile tanışır.

Dergâhın o günkü şeyhi Mehmet Ruşen Hilmi Hazretleri bahse konu iki zat-ı muhteremi tasavvufi bir işaretle menzili Hazreti Rasulullah'ın beldesi Mekke ve Medine'ye doğru seyahat etmek üzere yola çıkarır. Postnişin Mehmet Ruşen Hilmi Hazretleri, Devrin Osmanlı Sultanı 2. Abdülhamit Han Hazretlerinden seyahat esnasında imparatorluğa ait hanlardan, hamamlardan ve vakıflarından istifade etmek üzere bir belge alır.

Yol haritası: İstanbul'dan başlanıp imparatorluk hâkimiyeti içinde ki hicaz yolu takip edilmiştir. Irak Bağdat ta Abdul Kadir-i Geylani Hazretleri, Vasit'ta⁹ Seyyid Ahmed er-Rufâî hazretleri ve yol üzerindeki tasavvuf erbabı zatların sağ olanların dergâhlarında meşveret, metfun olanların türbe-i saadetleri ziyaret edilecektir. **Bu amaçla çıkılan tasavvufi yolculuk kendilerine manen işaret edilip sahil rüya yolu ile başlamıştır.**

Seyahat boyunca, Mehmet Ruşen Hilmi Hazretlerinin tembihi üzere Hacı Ahmed Baba ve Hafız Ebubekir Baba zaruri ihtiyaçlarını giderecek kadar yardım kabul ederler. **İki muhterem zat bedenlerini binek, ruhlarını süvari, merkezi peygamberimiz olan ufku hedefleyerek aşk ile yolculuk yaparlar.** Bazen kervanlarla bazen özel ziyaretlerden dolayı müstakil bir yolculuğun zorluk ve sıkıntıları onlar için cana mihnettir. Hedef "ve hazel beledil emin" olan Mekke ve Medine şehirleri olunca şehir, kasaba, köy, dağ tepe ve çölleri ibadet aşkı ile aşarlar.

Seyahatleri esnasında Suriye'nin Şam şehrinde¹⁰ üç gün kalırlar. Ancak kimsecikler bu iki seyyaha ikramda izzette bulunmazlar. Üçüncü günde bir fırına uğrar ve ekmek isterler. Fırıncı "sapasağlam adamlarsınız, gelmiş benden ekmek istiyorsunuz. Gidip çalışın, ben gün boyunca ateşin karşısında çalışıyorum" diye öfkelenince Seyit Hacı Ahmed Baba ve Hafız Ebubekir Baba": Ateş nardır ancak nuru yakmaz" derler. Fırıncı: şu ateşe (yanan fırına) yaklaşın da bakayım deyince. İki Allah Dostu seyyah, birbirlerinin yüzüne bakarlar, besmele-i şerif çeker ve fırının içine girerler. Fırıncı neye uğradığını şaşırır. Dışarıya fırlar ve bağırır: "Yetişin! Fırının içinde adamlar var, yanıyorlar!"

Bu arada fırının içine giren seyyahlar pişen ekmekleri dışarı çıkarmaktadırlar. Bu çağrışı duyup ta koşarak gelenler arasında şehrin kadısı da vardır. Kadı Efendi: **"Şeriat hakkı için dışarıya çıkın"** diyerek yalvarınca dışarıya çıkan zatların normalden farklı kişiler olduğunu anlayıp misafir eder. İzzette ikramda bulunur. Ertesi günün sabah namazını müteakip seyyahlar "Efendim artık biz burada durmayalım. Zira halk bizi görürse büyük tevaccüh gösterirler. Buda nefsimize hoş gelir. Nefse hoş gelen her şey tasavvufta yol kesicidir. Onun için sizden müsaade istiyoruz diyerek o şehirden ayrılırlar. Irak'a vasıl olurlar.

⁸ Mehmet Z. Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1983, II, 647.

⁹ Dedem Hacı Mevlüt Babanın anlatımına göre Hacı Ahmed Baba hicaz dönüşü Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretlerini ziyaret etmiştir. Muhibbi'nin (K.S.Süleyman) dediği gibi "Cümlenin maksudu bir amma rivayet muhtelif."

¹⁰ Rivayet Hacı Mustafa Kiki Efendi (Ona da Kaleardlı Ahmed Babanın ihvanı Ali Çavuş nakletmiştir.)

Irakta bir miktar Şah-ı Geylani hazretlerinin türbesinde kalır ziyaretlerde bulunurlar ardından Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretlerinin türbesini ziyaret etmek üzere yola koyulunca halk tarafından uyarılırlar. "Bekleyin kervanlar gelsin onlara katılın! Yolunuz ormandan geçecek. Zorlu çetin bir yürüyüş sizi bekliyor. Vahşi hayvanlar tarafından parçalanırsınız" diye ikazda bulunurlar...

Genç seyyahlar:"**O yolda ölüm bizim için bir nimettir. Hasbinallah ve niğmel vekil. Bizim vekilimiz Allah tır. O ne güzel vekildir. Mülkün sahibi odur**" diyerek umurlarını Allaha teslim edip yolculuğa devam ederler.

Rivayet edilir ki o yolculukta vahşi hayvanlarla karşılaşılır ancak Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretlerinin kerameti hürmetine hiçbir zarar görmezler. Hatta önlerine düşen bir aslanı takip ederler "Hifzihuma ve hüvel aliyyül azim" Sen en büyük koruyucusun, dilersen mahlûkatı kullarının emrine verirsin. Dosdoğru Seyyid Ahmed er-Rufâî hazretlerinin türbe-i saadetlerine giderler.

Çünkü Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleri yaratılan her canlıya şefkat ve merhametle yaklaşır, muhtaç olanlara yardım eder. Nice uyuzlu köpekleri tedavi ettiği onu anlatan eserlerde yazılıdır. Hz. Peygamberimizin mübarek yed-i beyzasını ziyaret ederken birçok keramet hususunda 90. 000 hüccacın içerisinde Rasulullah (sav) tarafından kendisine ruhsat verilmiştir. Keramet denilince ilk akla gelen Hz. Pir. Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleridir.

Seyyid Hacı Ahmed Baba ve Hafız Ebubekir Baba tam üç gün Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretlerinin Irak, Vasıt, Ümmü Übeyde Köyünde ki türbesinde kalırlar. Bu süre zarfında kendilerine üç gün boyunca nur yüzlü bir zat tarafından süt ikram edilir. Vakitlerini zikir fikir ve tefekkürle Hazretin ruh-u manevi ikliminde geçirirler.

Ayrılmadan önce hüzünlü bir şekilde "acaba bir kusur mu ettik? Sultanımız ve pirimiz kendilerini bize göstermediler? Diye rabta ederler. Tasavvufi bir edeple " Efendim üç gündür buradayız zat-ı âliniz bize hoş geldiniz demediniz yoksa bir kusurumuz mu oldu? Diye manen sorarlar.

Rabıtarına teşrif eden Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleri mütebbessim bir yüzle: "**Evlatlarım siz benim misafirlerimsiniz. Üç gündür size süt ikram edeni kim zannediyorsunuz?**" Böylece ikram ve izzetin en yücüsü ile taltif edilen seyyahlar, Sevgiliye kalp huzuru ile bir çift damla gözyaşı sunarlar.

Aşk ateşi ile yıkanmış gönlü hangi dünyevi kir lekeleyebilir? Peygamberi bir sünnet olarak Hz. Pir elinden ikram edilen süt manada ledünni ilim demektir. Böylece bereketli ziyaret sonunda tasavvufi feyizle gönül dağarcıklarını doldurarak ayrılırlar. Bu öylesine bir bereket ki o merkezden alınan kaynak ile hayatları boyunca talepte bulunan âşıkların gönüllerine o bereketten payeler bahşederler.

Iraktan ayrılan seyyahlar doğruca kutsal beldeye (Mekke ve Medine ye) doğru revan olurlar. Tam beş yıl Hz. Rasulullah (sav) beldesinde mücavir olarak hizmette bulunurlar. Günde beş kez yöneldikleri kıblenin merkezinde olmanın tesellisi içindedirler. O teselliden ruhlarının tüm derinlikleri kutsal tecellilere ayine olur. Evet! Damlalar bir araya gelmiş çay ve nehir gibi akıp deryaya vasıl olmuşlar. Çünkü o belde Resulullah (sav)'ın şerefliendirildiği ve Hazreti Allah (cc)'ın koruduğu özel bir beldedir. Kendini, arayanlar orda aradıklarını bulurlar. Volkanik yapısı ile tüm kayalık dağlar Kâbe çevresinde adeta secde halindedirler. Güneşin kavurduğu yüzler - âlemlerin uğruna yaratıldığı sevgili peygamberimiz sanki aralarında imiş gibi -coşkulu ibadet ederler.

Beş yılın sonunda Allah Rasulu (sav) bu zatlara Mısır'a Tanta vilayetine Abdurrahmani Tantaî Hazretlerine gönderir. Bir miktar da Abdurrahmani Tantaî hazretlerinin nazarında gönüllerini feyizle dolduran zatlara tekrar İstanbul'a dönerler. Nakibul eşraf aracılığı ile bizatihi dönemin padişahı cennetmekân Abdülhamit Han Hazretleri, tarafından Seyyid Hacı Ahmed Baba ya sarayda kalmaları hususunda teklif yapılırca, Seyit Hacı Ahmed Baba: "**Padişahım müsaade ederseniz bizim hizmetimiz şark tarafında**" diyerek İstanbul'dan

rüyasında gördüğü yere yerleşmek ve dergâhını kurmak üzere Erzurum Pasinler istikametine dönmüştür. Hafız Ebubekir Baba da Çorum'a gitmiştir.¹¹

Böylece her iki zat-ı muhteremde manevi tayin edildikleri diyarlara gitmek üzere yola koyulurlar.

Sanamerli Seyyid Hacı Ahmed Baba ile Çorumlu Hafız Ebubekir Baba'nın bu seyahatleri rivayete göre tam yedi yıl sürmüştür.

Hacı Ahmed Baba'nın Urfa Halilürrahmanda bir miktar kaldıktan sonra Bitliste Muhammedi Küfrevi hazretlerinin dergâhında kaldığıda rivayetler arasındadır. Genel bir ifade ile o günün şartlarında Anadolunun muhtelif vilayetlerindeki tasavvuf büyüklerinin; hayatta olanların dergâhlarını vefat edenlerin türbelerini ziyaret edip ipek yolu olarak anılan bu günkü D-100 karayolu takip edilerek Erzurum Pasinler'e bağlı Sanamer Köyüne, Hafız Ebu Bekir Baba da Çoruma yerleşirler. Rufâî Tarikatı her iki mübarek zatın yed'inden -evlatları, bağlıları aracılığı ile- günümüze kadar intikal etmiştir.

Bahse konu Allah Dostları ömür takvimlerinin seyahat sayfalarını nurdan yazılarla doldurmuşlar. Kutsal yolculuk sırasında kaynağından aldıkları feyzi; müntesiplerine hayatlarının sonuna kadar dağıtmakla kalmamış, vefatlarından sonrada manen aynı tasarrufları devam etmektedir.¹²

Rüyâ ile Gelen Evlilik:

İlk eğitimini ve manevî terbiyesini babasının dergâhında alan Seyyid Hacı Ahmed Baba, henüz bülûğa erdiği yıllarda istikbâlini tayîn eden bir rüyâ görür.

Rüyâsında, Aşağı Pasin¹³ tarafında parmak parmak dağlarla çevrili bir köyde, büyükçe bir çınar ağacının altında oturmaktadır. Ağacın dallarına kuşlar konmuş, ötüşmektedirler. Rüyayı Seyyid Hacı Ahmed Baba, babasına anlatınca babası Seyyid Yusuf-u Nâîli Vâî Hazretleri;¹⁴ "Oğlum, ben bu dergâhı ağabeyin Muhammad Baba'ya teslim etmek istiyordum. Fakat bu rüyâ gösteriyor ki dergâhın sahibi sensin." der ve Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın gördüğü rüyayı şöylece yorumlar:

- O kocaman çınar ağacı, Hz. Rasûlullah'tır (sav). Dalları ise, biz evlâtlarıyız. Kuşlar ise bize intisap eden müridlerdir. Ötüşmeleri, Kur'ân okumaktır, Hakk'ı zikretmektir. Sen o mekânı bulup orada İslâm'a hizmet için, insanları yetiştirmekle görevlisin.

Daha sonra babası Seyyid Yusuf-u Nâîli Vâî Hazretleri Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya seyahat verir.

Seyahat tarikatlarda uygulanan irşad usullerindedir. Bazen suç işleyen dervişe ceza olarak seyahat verildiği gibi bazen de nefis-i emmarenin ıslahı, o dervişin görgü ve bilgisinin artması, seyahat sırasında ziyaret edip tanışacağı Allah Dostları'nın yüce himmetlerini ve dualarına nâîl olmaları, ilim öğrenmek vb. sebeplerden

¹¹ Nuri Köroğlu "Abdullah GÜRBÜZ (K.S.) Hayatı, Şahsiyeti, Fikirleri, İrşadı" Konya 2005 s.45-50.

¹² Acaba her iki muhterem zat daha sonraki yıllarda (manen istişare halinde oldukları muhakkak ta) dünya gözü ile bir araya gelmişler mi?

¹³ Eskiden Erzurum'dan Horasan'a kadar uzayan Pasinler ovasının Pasinler'e kadar olan kısmına Yukarı Pasin, Pasinler'den Horasan'a kadar uzayan kısmına da Aşağı Pasin denilirdi.

¹⁴ Yusuf-u Naili Hazretlerinin Muhammed ve Ahmed isimli iki çocuğu olup, Hacı Ahmed Baba'nın ağabeyi Muhammed Baba'nın Van Erciş taraflarında yaşadığı rivayet edilmektedir. Kendi çapımda bahse konu ceddimin türbesini araştırdım. Muhammed Baba isimli bir zatın türbesini buldum ancak silsileye baktığım zaman babasının adının Yusuf-u Naili Hazretleri olmadığını gördüm.

tarikât mensubu dervişlere seyahat emri verilmiştir. İşte Seyyid Hacı Ahmed Baba da bu ve benzeri sebeplerin yanında kendi irşad makamı olarak dergâhını kurması için gösterilen yeri bulmak üzere babası tarafından seyahatle görevlendirilir.

O zamanın olumsuz şartlarına rağmen (seyahatin zorlukları, bugünkü gibi modern ulaşım vasıtalarının olmaması, eşkiya- yol kesici-vahşi hayvanlar vb.) Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın henüz 12-13 yaşlarında sâbi-i mümeyyiz¹⁵ bir çağda iken belki de bir daha dünya gözü ile görüşemeyeceklerini bildikleri halde (ki gerçekten de öyle olmuştur) Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın babası ve annesinin bu seyahate rıza göstermeleri mânâ yoluna gönül veren insanlar için çok şeyler ifade etmektedir. Bir kere anne-baba gibi o muhterem zatların da evlatlarını Allahu Teâlâ'nın lütfu olan derin bir muhabbetle sevdikleri aşikârdır.

Buna rağmen manevî emre imtisal(uymak), her şeyin dünya hayatından ve o hayatın fânî lezzetlerinden ibaret olmadığını ve sonsuz mutluluğun Allahu Teâlâ Hazretleri'nin rızasını tahsilde olduğunu bilmişlerdir. Ayrıca herkesin de takdir edeceği üzere herhangi bir şeyi elde etmek için onun mukabilinde bir baha, ücret ödenmesi gerektiğini çok güzel idrak eden o muhterem insanlar; aynen Hz. Rasûlullah (sav) Efendimiz'in Medine-i Münevvere'ye teşrif buyurduklarında yaşanan hikmetli bir hadise yaşamışlardır.

Peygamber (sav) efendimizin hayatındaki vuku bulan hadise şöyledir: İstikbaline çıkılan Allah Rasûlü'ne (sav) herkes hediye takdim edip bunda yarışır iken, dul ve çok fakir bir hanım olup, Allah Rasûlü'ne (sav) takdim edecek hiçbir şeyi bulunmayan, imân-ı hakikî sahibi olmuş bir hanımefendinin Rasûlullah (sav) Efendimiz'in huzuruna gelerek: "Yâ Rasûlullah! Size layık takdim edecek hiçbir şeyim yoktur. Yanımda getirdiğim şu oğulcağım vardır. Eğer kabul buyurursanız size köle-hizmetçi olsun" diyerek evladını efendimiz hazretlerine hediye etmişlerdir. Allah Rasulu (sav) ikliminde büyüyen büyük bir sahabe olacak ve Allah Rasûlü'nden (sav) nice hadisleri, hikmetleri ve İslâmî hakikatleri Ümmet-i Muhammed'e nakledecek, ulaştıracak olan Enes bin Mâlik (ra) hazretlerini Allah Rasûlü'ne hediye edip oradan ayrılmışlardır.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın mübarek valideyni de (anne ve babası) Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın zahirde o meçhule doğru yapacağı seyahatin neticesinde onbinlerce gönüle iman meşalesi yakmaya, tevhid tohumları ekmeye bir vesile olacağını velayet nuru ile bildikleri için bir daha dünyada görüşmeleri mümkün olmayacak bu ayrılığa gönülden rıza göstererek henüz çok küçük yaşlarda olan Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı seyahate hazırlarlar.

Vâlîde Sultan, saçlarına kına yakar, yeni elbiseler giydirir. Anne ve babasının elini öpüp, onların hayır dualarını ve himmet-i âlilerini alan o küçük Ahmed yaşının çok mâfevkinde (üzerinde) bir idrak, kemâl ve kadere rızâ ile Allah'a (cc) tevekkül ederek baba ocağı olan Rufâî dergâhından böylece ayrılır. Gerek Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın dergâhının gönül bağlıları gerekse diğer ulvî meşreblere müntesib olanlar için bu hadisede dikkatle düşünüldüğünde çok büyük hikmetler ve irfânî dersler vardır. İnsanların gönüllerini Allah aşkı ile rûşen eden, neşelendiren irfan mektepleri olan dergâhlar mânen ve madden kolaylıkla kurulup teşekkül etmemişlerdir.

Bu kitap okunduğunda; Sanemer-Rufâî Dergâhı'nın manen ve madden kurulmasında o dergâhın Sultanları'nın ne kadar fedakâr olup nice cevriye ve cefâ ve çilelere katlandıkları apaçık görülecektir. O dergâhın bağlıları olan bizlere düşen vazife de bu manevî mirası layıkıyla muhafaza edip bizzat yaşayarak o yüce yola layık olmak, bu yolu bizden sonraki nesillerimize ulaştırmanın bizlere bir borç, bir vecibe olduğunu daima hatırımızda tutarak üzerimize düşen vazifeleri büyük bir şevk, zevk ve gayretle yerine getirmeye çalışmaktır.

Baba ocağından ayrılan Seyyid Hacı Ahmed Baba, İstanbul'a gider. İstanbul'da uzun yıllar kalıp, oradaki dergâh kâfileleriyle müteaddit kere hacca gider¹⁶. Dönüşte, Peygamberimiz'in (sav) Hüseyinî nesebinden

¹⁵ İyiyi kötüden ayıracak yaşa henüz ulaşmamış kimselere verilen isim.

¹⁶ Tam sayısı hakkında muhtelif görüşler vardır.

20. torunu ve kendisinin tarikat piri olan Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleri'nin Türbe-i Saadetleri'ni Irak Vâsit Bölgesi'ne yakın Ümmi Übeyde Köyü'nde ziyaret eder. Urfa Halîlu'r-Rahmân'da iki yıl kalması hususunda manevî emir alır.

Daha sonra Seyyid Hacı Ahmed Baba rüyasında görmüş olduğu çınar ağacının bulunduğu irşad makamı olan köyü bulmak üzere Siirt-Bitlis üzerinden Erzurum tarafına doğru seyahate devam eder.

Bitlis'de dönemin büyük Nakşibendi Şeyhi Muhammed Küfrevî Hazretleri'ni ziyaret eder ve bir müddet orada misafir kalır. Daha sonra beldeler ve köyler aşarak Şenkaya'nın Sıçankale köyüne (halen Horasan'a bağlı) gelir. Orada kısa bir müddet kalır. Şu andaki ismi Çamlıkale olan Sıçankale köyünde 'Kıllı Cevo' lakaplı esas ismi Yusuf olan bir kişi Seyyid Hacı Ahmed Baba'dan hiç hoşlanmaz ve zaman zaman ona kötülük yapar. Bir kış günü bu Yusuf ismindeki kişi ormana odun kesmek için gider. Şiddetli kar yağışı başlar ve tipiye tutulur. Kurtulamayacağını tipide boğulacağını anlayan Yusuf ismindeki bu kişi çaresizlik içerisinde son bir ümit olarak Seyyid Hacı Ahmed Baba aklına gelir ve "Aman yâ Hacı Ahmed Baba! Eğer evliya isen Allah aşkına bana meded eyle!" der.

O anda Seyyid Hacı Ahmed Baba Yusuf'un önünde peydâ olur: "Deginan oğul Yusuf! Korkma! Peşim sıra gel!" diyerek Kıllı Cevo lakaplı Yusuf'u köyün kenarına kadar getirir ve birden gözden kaybolur. Sıçankale Köyü'nde Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın misafir olarak kalmış olduğu derme çatma kulübenin yerin bilen Yusuf, büyük bir heyecan içerisinde koşarak Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın yanına gelir ve onu odun sobasının yanında ısınırken bulur. Elini ayağını öper, o güne kadar yapmış olduğu küstahlıklardan dolayı özür diler ve Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya intisab ederek mürid olur.

Daha sonra Seyyid Hacı Ahmed Baba Sıçankale Köyü'ne yakın bazı köylere uğrar ve son olarak da şu anki ismi Dönertaş olan, o zaman ismi Hoşov Köyü'ne gelir. Dönem Osmanlı Devleti zamanı olduğu için her Tarikat'ın kendisine has kıyafeti vardır. Müslümanlar o kıyafetlerden şeyhleri, dervişleri tanıyarak bu kutlu şahısları misafir etmek için adeta yarış yaptıkları bir zamandır.

İşte Seyyid Hacı Ahmed Baba da üzerinde Hazreti Pîr Seyyid Ahmed er-Rufâî'nin (ra) Tarikatı'na ait kıyafetiyle o köye geldiğinde, köyün eşrafında aynı zamanda ağası olan 'Hacı Yemiş Ağa' lakaplı Hacı Süleyman Efendi karşılar ve geniş imkân sahibi olması hasebiyle misafirler için yaptırmış olduğu mihmanhanesinde konuk eder. O gece akşam yemeğinden sonra sohbetler edilir. Seyyid Hacı Ahmed Baba, kendisinden, neseb-i şerifinden, vazifesinden hiç bahsetmez. Gece geç vakit olduğunda misafir için yatak serilir ve ev sahibi istirahatata çekilir.

O gece Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın mânâsına Hz. Rasûlullah (sav) teşrif ederler ve Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya 'Pembe' isminde, fiziki özelliklerini belirttiği bir kız ile evlenip orada da irşad faaliyetlerine başlamasını emreder.

Sabahleyin Seyyid Hacı Ahmed Baba uzun düşünceler dalar. Zira ömrü çok uzun seyahatlerle geçmiştir. Hâlbuki Hz. Rasûlullah (sav) Efendimiz evleneceği kızın ismini ve bir takım vasıfların bildirmekle birlikte nerede hangi memlekette, hangi aileye mensub olduğunu söylememiştir. Seyyid Hacı Ahmed Baba elbette Rasûlullah (sav) Efendimiz'in emrine itaatsizlik etmezdi. Ama aynı zamanda o Nebevî emri yerine getirmek için diyar diyar, belde belde dolaşmaya da artık takati kalmamıştır. İşte bu düşünceler içerisinde iken evsahibi Hacı Süleyman Efendi Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın bulunduğu misafir odasına gelir. Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı derin düşünceler içerisinde görünce 'acaba bir kusur mu işledik yoksa layiki ile ikramda bulunamadık mı?' diye düşünürken Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya hitaben: "Derviş baba! Seni çok düşünceli görüyorum. Yoksa bir kusur mu işledik?" diye sorar.

Seyyid Hacı Ahmed Baba:

- "Hayır! Hiçbir kusurunuz, eksliğiniz yoktur." dediyse de evsahibi ısrar eder. Neticede, onun aşırı ısrarı

üzerine Seyyid Hacı Ahmed Baba gördüğü mânâsını ve Rasûlallah (sav) Efendimiz'in izdivaç emrini anlatır. Evleneceği kızın isminin Pembe olduğunu, vücudunda 27 tane ben olduğunu, sarışın uzun boylu olduğunu söyleyince Hacı Süleyman Efendi'nin yüzü birden değişir ve der ki: "O bahsettiğin kız benim kızımdır. Lakin vücudunda 27 taneden daha az ben var." dediğinde, Seyyid Hacı Ahmed Baba: "Annesine sor. Vücudundaki benlerin sayısı benim söylediğim kadardır. Diğer benler ise senin görmediğin yerlerdedir." der.

Hacı Süleyman Efendi: "Derviş Baba, eğer bu köye daha önce gelmiş olsaydın, kızımı görmüş ve göz koymuş derdim. Hâlbuki dün gece geldin, kızımı ne gördün, ne de görme imkânın oldu. Fakat ben sana böyle kız vermem. Seni bir köy de aşağı sürerim. Eğer gördüğün rüya doğru ise senden bir talebimiz var. Onu yerin getir, kızımı sana nikâhlayayım." der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba: "Talebiniz nedir ki?" diye sorduğunda Hacı Süleyman Efendi: "Benim bir tek oğlum var idi. O da asker oldu. Ruslar'la harbe gitti, fakat bir daha haber alamadık. Ölmüş müdür? Sağ mıdır? Esir midir? Onun durumundan bize bir haber getir. O zaman kızıyla seni nikâhlayayım. Yoksa mümkünü yoktur" der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba: "Beni biraz yalnız bırak." der. Ev sahibi odadan dışarıya çıkınca iki rekât hacet namazı kılar ve murakabeye oturur. Aradan yarım saat veya 45 dakika geçmiştir ki ev sahibi dışarıda sabredemeyip acele ile içeriye girer: "Kalk bre derviş baba, elinden bir şey geldiği yok düşünüp duruyorsun. " der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba: "Deginan kurban! Oğlunu görsen tanır mısın?" dediğinde Hacı Süleyman Efendi: "O nasıl söz? İnsan evladını tanımaz mı?" der.

O zaman Seyyid Hacı Ahmed Baba, Hacı Süleyman Efendi'ye hitaben: "Köyünüzün üst yanından birisi geliyor. Gidin bakın bakalım oğlunuz mu?" der. Büyük bir heyecan içerisinde koşarak Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın dediği tarafa giderler. Görürler ki gerçekten gelen oğulları İsmail'dir. Saçsakal karmakarışık, üzerinde eski bir elbise perişan bir vaziyette gelmektedir.

Ağlayarak birbirlerine sarılırlar. Hacı Süleyman Efendi oğluna: "Bu ne hal? Buraya nasıl geldin?" diye sorduğunda oğlu İsmail:

"Baba, ben Ruslar'la harp esnasında yaralandım. Beni yakaladılar. Götürdüler, yaram iyi olduktan sonra da bir esir kampında çalıştırıyorlardı. Buraya gelmeden yarım saat veya 45 dakika önce ortaya yakın kısa boylu, sakallı nur yüzlü, siyah sarıklı bir zat peyda oldu. Esir kampında bulunan subaylar ve askerler onu görünce hepsi esas duruşa geçip selam verdiler. O zat onlara iltifat etmeyip doğruca benim yanıma geldi ve bana: 'Oğlum, korkma! Allah'ın izni ile seni buradan kurtaracağım, gözlerini kapa, bana sımsıkı sarıl!' dedi. Ben de o zatın söylediğini aynıyla yaptım. Çok kısa bir an geçmişti ki bana gözlerini aç dedi. Gözlerimi açtığımda köyümüzün alt tarafında bir çeşmenin kenarında bulunduğumuzu gördüm. O zat: 'Deginan oğul! Şu çeşmede bir abdest tazeleyeyim. Sonra sizin hanenize gideriz' dedi. Abdest alırken gözden kaybettim" der.

Bunun üzerine Hacı Süleyman Efendi, Seyyid Hacı Ahmed Baba'dan ve olan hadiseden hiç bahsetmez. Niyeti oğlu İsmail'i alıp doğruca Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın bulunduğu misafir odasına götürmektir. Hacı Süleyman Efendi'nin zihnindeki düşünce: "Acaba bu keramet bizdeki dervişe mi aittir, yoksa başka büyük bir zata mı aittir?" bunu tespit etmektir. Oğluna dönerek "Oğlum, haydi evimize gidelim, 'dağ dağa kavuşmaz da insan insana kavuşur' derler. Biz de seni kurtaran o zata rastlar isek bir iyilik yaparız" der ve doğruca Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın bulunduğu odaya gelirler.

İçeriye girdiklerinde Hacı Süleyman Efendi'nin oğlu İsmail kendisini esir kampından Allah'ın (cc) izni ile kurtaran o Allah Dostu'nun odada oturduğunu görmesiyle ağlayarak Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ayağına kapanır. Babasına: "Baba! Vallahi beni kurtaran bu zattır." der. Durum anlaşılmalı sır ifşâ olmuş, mızrak çuvala

siğmamıştır. Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın çok büyük bir zat olduğunu anlayan Hacı Süleyman Efendi:

"Değil kızım, canım da sana feda olsun" der. Hemen köyün imâmını ve köyün ileri gelenlerini evine çağırır. Kızı Pembe hanımla Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın nikâhı kıyılır. Böylece mânâ âleminde kıyılan nikâh, zâhiren de icrâ edilmiş olur. Hacı Süleyman Efendi, damadı ve kızının ikâmeti için, evlerinin yanında, bir ev daha yapar.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın, bu kerâmeti¹⁷ kısa sürede duyulur. İnsanlar, Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı görmek, tanımak ve ziyâret etmek amacıyla, o köye akın ederler. Seyyid Hacı Ahmed Baba, Hoşov köyünde ikametine tevdi edilen bu hanede üç yıl kalır. Bu süre zarfında, keder (taziye), neşe (düğün) gibi vesilelerle civar köylere gidip gelmektedirler. Henüz Ermeniler elinde bulunan Sanamer köyünde, "Bogos" isimli şahsa ait mekânı göstererek:

"İşte maneviyât âleminde bana işâret edilen çınar ağacının bulunduğu yer burasıydı. Benim asıl ikametgâhım bundan sonra burasıdır", der.

Hacı Süleyman Efendi, Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın yanında bir kayınpederden öte derviş edebiyetle damadına hürmet etmektedir. Hemen "Bogos" isimli şahıs bulunur. O mekân satın alınmak istenir. "Bogos" isimli Ermeni şahıs:

- Bu mekanla birlikte köyün alt kısmında bulunan bana ait bir değirmenim var. İkisini birlikte alırsanız satarım. Aksi takdirde satmam, der.

Hacı Süleyman Efendi, her iki mekânı birlikte satın alır. O mekân yıkılarak yerine o günkü Rufâî dergâhı inşâ edilir. Ancak değirmen çalıştırılmaz. Ve ileride Hacı Ahmed Baba'nın oğlu Yakup Baba tarafından satılır.¹⁸

Çocukları:

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın Seyyid Yakub ve Seyyid Yusuf adlarında iki oğlu; Sultan, Güneş ve Zelihâ adında üç kız olmak üzere toplam beş çocuğu vardır. Oğulları, Yusuf ve Yakup kendisinden iki sene sonra Osmanlı- Rus savaşında vefat etmiştir. Seyyid Mevlüd Baba, Seyyid Yakub Baba'nın oğludur.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın sağılında yaşanan bir vakayı, Seyyid Hacı Mevlüd Baba'dan dinleyen Halifesi Hacı Ömer Efendi, Seyyid Yakub Baba'nın şehid olması hususunu şöyle nakleder;

Birgün Seyyid Hacı Ahmed Baba Sanamer'de dergâhta sohbet ederken oğlu Yakub Baba'ya dönerek: "Deginan oğul Yakub, sen de bana Mevlana Hazretleri'nin babasına yaptığını mı yapacaksın?" der. Yakub Baba, babasına "Baba, Mevlana Hazretleri babasına ne yapmış ki?" diye sorar. Seyyid Hacı Ahmed Baba, "Ne yapacak? Babasının yanına yatınca adeta babasına perde oldu. Ziyarete gelenler Hazreti Mevlana'yı kast ederek geliyor da babasını hatırlamıyorlar bile" der.

Seyyid Yakub Baba: "Yok baba, bana vefat edeceğim yer gösterildi. Yüksek bir dağın başında şehit olup orada yalnız başıma yatacağım" der. Bu konuşmaları dinleyen dervişlerden bir tanesi cezbelenerek Seyyid Yakub Baba'nın şehid olarak vefat edeceğini anlatan irticali bir şiir söyler.

Seyyid Hacı Ahmed Baba kızgın bir şekilde o dervişe "Deginan oğul! Sen ne söylüyorsun?" dediğinde o derviş: "Sultanım! Vallahi şimdi bana bir hal oldu. Yakub Baba'nın yüksek bir dağ başında şehid olduğu bana gösterildi. Ben de bu beyiti söyledim der."

¹⁷ Bu özellik, evliyâlara mahsûstur. Tasavvuftaki "*bast-ı zaman ve tayy-ı mekân*" "*zamanı ve mekânı aşmak*" özelliği ile gerçekleşir. Hacı Ahmed Baba da bu özelliğiyle kayınbirâderini Rusya'nın Kırım bölgesinden getirmiştir.

¹⁸ Osmanlı Kırım savaşı 1853-56 tarihlerinde yapılmıştır. Hacı Ahmed Baba'nın kayınbiraderi İsmail'i getirme hadisesi bahse konu savaştan sonra olduğuna göre kanaatimiz odur ki: Hacı Ahmed Baba Sanamer'e 1860'lı yıllarda yerleşmiştir.

Vefatı:

Seyyid Hacı Ahmed Baba, yaşlılıkla birlikte artık fizikî aktivitesini kaybetmiş, hareket alanı daralmaya başlamıştır.

1912 yılı içerisinde Seyyid Hacı Ahmed Baba, iyice takatten düşmüş, oturduğu yerden bir başkasının yardımıyla ancak kalkabilmektedir. Vuslatın yakın olduğunu sezerek, çevresinde bulunanlara "Beni Abdulganî Hoca yıkasın" diye vasiyet eder. Torunu Mevlüd Baba'yı yanına çağırır ve der ki:

—Oğlum! Ağabeyin Arif Baba'yla birlikte Hoşov (Dönertaş) köyüne gidin. Halanız Sultan hanımı buraya getirin. Acele edin, yollarda oyalanmayın.

Mevlüd Baba, kendine söyleneni yapar. Abisi ve halasıyla köye döndüklerinde geç kaldıklarını fark eder. Çünkü dergâhın önü hane halkı ve dervişlerin sessiz, telaşlı koşuşturmalarına sahne olmaktadır.

19. asrın büyük gönül sultanı, Rufâî Mürşidi, vadesini tamamlamış, 120 yıllık ömrü son bulmuştur. Kısa sürede haberi alan civar köy komşularının ve uzakta bulunan dervişlerin dalga dalga akınlarıyla, dergâhın önü mahşerî bir gün yaşamaktadır. Sükûtun en iyi ifade olduğu bu toplulukta konuşan tek şey, gözyaşlarıdır.

Bu sırada Abdulganî Hoca, Erzurum iline bağlı Pasinler ilçemizin Ketvan (Yastıktepe) köyünde imamlık yapmaktadır. Şeyhinin vefatından mânen haberdâr olur. Hemen Sanamer köyüne gider.

Mübârek bedeni, vasiyeti üzere halîfesi Abdulganî Hoca tarafından yıkanır. Tabut eller üzerine alınıp, tekbir ve tehlillerle köyün etrafı dolaştırıldıktan sonra vasiyeti üzerine yıllarca içinde yaşadığı Sanamer Köyü'ndeki evinin bulunduğu dergâhına defnedilir.¹⁹

"Bir âlim öldüğünde, İslâm'da kıyâmete kadar telâfisi mümkün olmayan bir boşluk oluşur"²⁰ hadîs-i şerifinde de geçtiği üzere, yeri bir daha doldurulamayacak bir gönül sultanı artık ebedî istirahatata çekilmiştir.

Vefatından 25 yıl sonra kurulan, Seyyid Hacı Ahmed Baba Türbesi'ni Yaptırma ve Yaşatma Derneği tarafından tamirat için kabri açıldığında cesedinin hiç bozulmadığı ve etrafa çok güzel bir koku yaydığı evlâtları ve dernek yetkilileri tarafından anlatılmaktadır. Türbesinde hâlâ aynı koku mevcuttur.

¹⁹ Hacı Ahmed Baba'nın mübarek cenazesi ilk önce köyün batı tarafında kendi sağlığında bulunduğu içme suyu gözesinin çıktığı araziye defnedilmek istenir. Mevsimin kış ve zeminin don olması nedeniyle kabir yeri kazma ile kazılamaz. Böylece Hacı Ahmed Baba'nın cenazesi bahse konu araziye defnedilmekten vazgeçilip dergâhına defnedilir.

²⁰ İsmâîl b. el-Aclûnî, *Kesfu'l-hafâ' ve müzîlü'l-ilbâs an mâ iştehera mine'l-ehâdis alâ elsineti'n-nâs*, Daru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrût 1988, I, 89, No: 273.

**Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın türbesi,
Sanamer (Hacı Ahmed) köyü/Horasan/Erzurum**

Cenâze merasimine kavuşamayan dervişlerden, Erzurum'un Narman ilçesine bağlı Samıkale köyünden Âşık Sümmânî Baba, dergâha gelir, sazını duvara dayar, mürşidi Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ardından şu mersiyeyi okur:

Uşşâkın bâbında enver-i serdâr,
Eyledi bülbülden gülşen²¹ elvedâ.
Hakikat ilminde ehyade²² tüccar,
Yetti nevbet dedi hapan²³ elvedâ.

Bâbında fakîre açardı der'i²⁴,
Demanı zeminde semâda ser²⁵,
Hangi deste verdi îkâz teberi²⁶,
Sağlığında oldu devrân elvedâ.

Şrefi Pasin'in şemsi kameri,
Çoğunun destine verdi feneri,
Hizmetten dûr olup kesmen kenarı²⁷,
Etmeğine şirden merdân elvedâ²⁸.

²¹ Gülşen, gül bahçesi demektir.

²² Ehyada: Büyük tüccar

²³ Hapan: Terazi kefesi

²⁴ Buradaki der kapı anlamına gelmektedir.

²⁵ Doğrusu "dâmân"dır, etek anlamına gelir. "Ser", baş demektir.

²⁶ Dest el demektir.

²⁷ Dur olmak, uzak durmak demektir.

²⁸ Şir hem aslan hem de süt anlamındadır. Merdân "merd" in çoğuludur.

Hâk-i Sanamer'in mücevher bendi²⁹,
Vârisi ehlullâh uşşâk'ın gendi³⁰
Vatanı deđiřti yok değil kendi
Beşerden göç etti rûhen elvedâ

Veliyyil ahd durur er dergâhında
Vechi nihan değil niřangâhında
Sefer açtı beyim ahret râhında
Beşerden göç etti ruhen elveda

Seversiz âşıklar Âl-i Abayı³¹,
Görürsüz, gözlersiz vakt-ı sabayı,
"Post"a vekîl etti Mevlüd Baba'yı,
Acaba dedi mi Sümmân elvedâ.

Âşık Sümmânî Baba'nın Seyyid Hacı Ahmed Baba için yazdığı başka bir şiiri de şudur:

Medeni âl-i âbadır,
Erkânı Hacı Baba'nın
Elçisi bâd-ı sabâdır,
Mihmânı Hacı Baba'nın

Bütün mü'minler gülüdür,
Feyzi ile bađtüllüdür
Er bağının bülbülüdür,
Gülşeni Hacı Baba'nın

Cümle uşşâğın gülüdür,
Tûr-i Sina sümbülüdür
Kapında zaîf kuludur
Sümmânî, Hacı Baba'nın

(Not: Tamamı Rufâî ilahileri isimli bölümde mevcuttur.)

Evet, "Hak" âşığı Sümmânî Baba'nın dediği gibi, Seyyid Hacı Ahmed Baba, beşer sıfatından, rûhâniyete göç etmiş ve geride kalanlara elvedâ demişti.

SEYYİD HACI AHMED BABA'NIN TARİKATI

Tarikatlarda mensubiyet; ya yoldan, ya soydan, ya da her iki şekilde devam edebilir³². Seyyid Hacı Ahmed Baba, neseben yani soy itibari ile Hz. Rasûlullah'a (sav) ulaşmaktadır. Yani seyyiddir. Tarikat olarak ise Rufâî Tarikatı'na mensub olup tarikat silsilesi ile Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra) hazretlerine ulaşmaktadır. Bu sebeple hem Rufâî Tarikatı hem de bu tarikatın kurucusu hakkında bir takım bilgiler vermek istiyoruz:

1. Rufâî Tarikatı ve Pîr'i Hakkında Bilgiler:

²⁹ Hâk toprak anlamına gelir. Sanamer toprağı demektir.

³⁰ Gendi: řeker, tatlı.

³¹ Ehl-i beyt anlamındadır.

³² Yılmaz, Hasan Kâmil, *Tasavvuf ve Tarikatlar*

Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra): O, senet kabul edilen Seyyid, eşsiz kutub, velilerin önderi gönüllerin sultanı, Müslümanların faziletlisi, büyük âlim, veli, şeriatta derya, zâhir ve batın ülemasının imamıdır. Ahmed er-Rufâî, baba tarafından soyu Hz. Hüseyin'e (Rasûlullah), anne tarafından soyu Hz. Hasan'a (ra) ulaşmaktadır. Mezheb olarak Şafîî'dir.

Doğumu ve Yetiştirilmesi: Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra), hicri 512, miladi 1118 yılında Receb ayının ilk yarısındaki Perşembe günü Vâsıt Bölgesi'nde bulunan Ümm-i Ubeyde köyünde dünyaya gelmiştir. Kurân-ı Kerîm'i yedi yaşında hıfz etmiştir. Seyyid Ahmed Rufâî (ra)'nin şeyhi ve dayısı olan Şeyh Mansur Rabbanî-Betaihî tarikat hırkasını yiğene 28 yaşında giydirmiştir

*Yâ Hazret-i Pîr Sultan
Seyyid Ahmed er-Rufâî
Ebu'l-Alemeyn*

Rufâî Tarikatı'nın Esasları:

Ahmed er-Rufâî (ra) Hazretleri şöyle buyurmaktadır:

"Tarikatımız, bid'at karışmamış dindir. Tembellik gösterilmeden yapılan ameldir. Tarikatımız, beş duyu organını zabt u rabt altına almak ve nefes aldıkça vakte riayet etmektir. Bâtînî kirlilerden temiz tutmak, bütün azalar ile zikre devam etmektir. Tarikatım, bid'atı olmayan din, riyâsı olmayan kalp, şehvete ittibâ etmeyen nefis sahibi olmaktır. Yolumuz, Kitâbullâh ve Sünnet-i Nebevî'dir. Bilmiş ol ki, dervîş sünnete ittibâ ettiği müddetçe doğru yoldadır. Sünnetten yüz çevirdiği an, doğru yoldan sapmıştır. Bizim yolumuz istememek, esirgememek ve biriktirmemektir. Her şeyin, ilâhi kudretin elinde olduğunu bilmektir. Her kim niçin yaratılmışsa o şey ona kolay gelir. Şer'î hudutlara riayet edilecektir. Yardım da Cenâb-ı Allâh'tandır.

İyi bilesin ki tarikat, süt gibi beyaz bir yoldur. Tarikatta mevcut olan zahirî ve bâtinî her söz ve fiil, şeriatın hudutları içerisindedir. Şer-i şerîfe muhalif olan her yol zındıkların yoludur.

Tarikat, "Allâh'a îman ettim" demektir. Şer-î hudutlar içerisinde olup ona riayet etmektir. Allâh Teâlâ'nın nehyettiği her şeyden sakınmaktır. Bunun dışında bir tarikat asla olamaz. Çünkü haktan başka her şey, ancak dalâlettir.

Bu tarîkate mensup olan bir kısım insanlar sonradan meydana gelen âdetler çıkarmışlardır ki, bunları, irfan sahibi olan tarikat erleri ibâdetlere vesile olarak kabul etmiş, bu âdetlerin böylece ibâdete vesile olan âdetleri yapmaya alışmış bazı kişilerin ibâdet ve tâate bağlanarak bu işe devam etmelerini sağlamışlardır. Ancak bu âdetleri yapmaya alışmış nefsin, tertemiz hâle getirilmesi yanında âdetlerden kurtularak şer-î hudutlara nakledilmesi de sağlanırdı. Bu hikmet, âlemlerin efendisi Hz. Peygamber'in (sav) uygulamalarından iktibas edilmiştir. Onun sünnet-i seniyyesinde buna kıyas edilebilecek birçok örnek vardır.

Ancak irfan sahibi olmayan ve kemâle ermeyen kişiler bu tür âdetlere ta'zim ederek; yani bu âdetleri yücelterek âdetleri ibâdet gibi kabul etmişlerdir. İyi bilesin ki onlar, ibâdetleri ihmâl edip âdetlerle iştilal etmişlerdir. Bunlar hakikatte kafileden geri kalıp aç ve susuz olarak yollarda kalanlardır³³.

İmam İbrahim el-Kâzerûnî Hazretleri'nden nakledilmiştir: Allâh dostlarından biri, rüyâ âleminde, kendisini Rasulullâh (sav)'in huzur-u pür-nûr-ı Risâletpenâhi'sinde görüp, şu mübârek kelimeleri işitmiştir; "es-Seyyid Ahmed er-Rufâî'yi ben severim, Mevlâ da sevsin. Bugün, âriflerin efendisi ve ümmetin şefaatchisidir"³⁴.

"**Tiryaku'l-Muhibbîn**" adlı eserin muhterem müellifi: "İmam Rufâî, vaktin sultanı ve asrında evliyânın seyyididir" buyurup, "Ümmetin büyük zâtlarının menkıbelerine dair bunca eserler mütalaa ettim, sahabe-i kirâm ile ehl-i beyt imamları hazarâtından sonra tabakât-ı evliyâda, İmam Rufâî'ye denk bir kimse görmedim. Ahlâk-ı Mustafaviyye'de ve temkin mertebesinde kemâle ermiş onun gibi bir kimse bilmiyorum" demiştir.

Hz. Pir-i dest-gir, Şâfiî mezhebinden idi. Şâfiî fıkhında yed-i tûlâsı vardı.(şer'i tüm ilimleri zatında toplamıştır) "**Mecâlis-i İmâm Rufâî**" adlı eserde: "Yüce Tarikatının bazı dervîşlerinde, ateşin yakıcı hassasiyetini kaldırmak, yılan ve akrep gibi, yaratılış fitratı incitmek olan hayvanların, zararlı tabiatlarını değiştirmek, keşici âletlerin kesişini tesirsiz bırakıp, kimseye dahi zarar vermemek, öldürücü zehirin bile te'sir etmemesi gibi,³⁵ bugün nasıl hârikâlar meşhur oluyor ise, mârifet ilminde akranlarından üstün olduğunu gösteren eserleri de görülür ki, bu büyük eserler ve apaçık harikalar, insaf ile bakılıp değerlendirilir, inat ve kibir bir yana bırakılırsa, tarihî alimlerin büyüklerinden ve Sâlihler taifesinden Muhammed b. Ebker el-Musilî, tarihinde beyan ettiği üzere, bahsedilen pîrin hayatı döneminde dergâh-ı şerifi, alimler için bir medrese olduğu gibi, dervîşler zümresi için de bir riyazethâne olarak, kendileri de irfân ehli için benzersiz bir rehber olduğu teslim olunur" diye yazılmıştır.

Hakikat râhına bürhan
Rufâî seyyid Ahmed'dir
Kerâmet bahrine umman
Rufâî seyyid Ahmed'dir.

Adı geçen tarih âliminin, tarih sayfalarında gavs-ı ekrem Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra) tercüme-i halini kaydettiği yerde; "Cenâb-ı Seyyid'l-aktabi'l-gavsi'l-a'zam el-imam es-Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra)'in büyüklüğü, fazileti ve yayılan şöhrati, değil İrakeyni (Basra ve Kûfe), doğu ve batıya dahi taşırmış idi. **Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra) orta boylu esmer idi.** Sustuğunda heybetli, konuştuğunda ise gâyet sevimli olurdu. Gece gündüz şeriatî ihyâ ve irşâd ile meşgul olurdu. Bâtin ve zâhir ilimlerinde dünyâda tek ve sınırsız bir deniz idi. Ders vermede usulü, va'az ve nasihat şeklinde idi. Va'az kürsüsüne çıktığı vakit etrafında âlimlerin büyükleri ve faziletliilerin önde gelenleri yer alırdı. İdrak ilimleri sınıfının ehli olanlar, vaazını dinlemek için her taraftan koşuşurlar idi.

Konuşmaya başladığı anda herkese hayret gelir, münkirler şaşkınlığa düşer ve huşû ehli, ağlar idi. Temkîn sahipleri bile şaşkına dönerlerdir. Kendisi ise vâris olduğu özlü cümleler ile vaaz ederek, dinleyen

³³ Seyyid Ahmed er-Rufai, *el-Mecâlisü's-Seniyye (Sohbet Meclisleri)*, Erkam Yayınları, Ankara s 53-55.

³⁴ Vassaf, Hüseyin, *Sefine-i Evliya*,

³⁵ Rufai'likte 'Bürhan' ismi verilen bu harikulade şeyler Seyyid Ahmed er-Rufai Hazretleri'nin zatına ait bir keramet olup, bu konuda şer'i delil isteyenler Halep Nakibu'l-Eşrafi "Ebu'l-Huda es-Sayyâdî" Hazretleri'nin "el-Garatü'l-İlahiye li İntisârı Sâdât-ı Rifâiyye", Hama Müftüsü Şeyh Mahmut Şakfe Hazretleri'nin "İbtâlü'l-Câhid İsbâtü'l-Hârikul Avâid", Said Havva'nın "et-Tasavvufu'l-İslâmiyye-İslam Tasavvufu, Ruh Terbiyemiz" isimli eserinin kerâmetler bölümüne bakabilirler.

cemaate göre her fenden bahsederdi. Bunun için, fesâhatinden edipler dahi faydalanırlardı. İlminden âlimler feyz alır, incelemelerinden felsefeciler hakikatı görürlerdi. Geniş açıklamalarından kelâm ehli istifade ederler idi. İnce noktaları izahından edebiyatçılar hissedar olur, hakikatleri izahından evliyâ lezzet alırlar idi. Hikmetinden akıl sahipleri, vaazlarından edipler, âdâbından fukarâ, elhasıl her sınıf kendisine göre ilminin faziletlerinden pay alırdı. Hepsi de fütühât-ı gaybiyye ve ilahî feyizlere mazhar oluşu hususunda hayran olarak kendisi, tertemiz şeriatın özlerinin özünden coşup taşan deniz gibi, irfan dalgalarını sıçrattıkça, onurlu, ezici kuvvete sahip konuşması, kibirlilerin inkârını darmadağın ve anlayış sahiplerini faydalı sofralar ile irfan feyzine esir ederdi. Sözlerinde üstünlük taslama ve taşkınlık gibi şeyler bulunmazdı. Dediği gibi, yazılmış harikalar ve apaçık kerâmetlerini saydıktan sonra, iman eyledim ki, Mevlâ birdir, ortağı yoktur. Kurân-ı Kerim semavi kitapların en şerefliisidir. Hz. Muhammed(sav) Efendimiz Rasuller'in Efendisi'dir. Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra) de, velilerin ve şeyhlerin efendisidir" demiştir ki, açık gerçektir.

Ona dervîş olan âdem,
Tarikatte olur hâtem
Muhakkak kutb-ı dû-âlem,
Rufâî seyid Ahmed'dir

"**Sahibu'l-Berâhin**" adlı kitaptan naklen neşr olunan bir eserde, Hz. Pir Efendimiz hakkında, "Sözünde duran, şehvetlerden uzak, sabrı şikâyetsiz, takvası garazsız, açlığı tâat, tokluğu kanaat idi. Eğer eline bir şey geçmezse sabreder; eli genişlerse dağıtır idi. Rahat bilemez, istirâhatı düşünmez, oruç ve namazı çok, uykusu az, meşguliyeti nefsi terbiye ile dilini çirkin sözlerden muhafaza etmek idi. Rıza hırkasını giymiş, kazânın acısına sabırla göğüs vermiş idi. İnsanlara eliyle, diliyle, malı ve sözleriyle, fiilleri ve cömertliği ile faidesi olurdu. Ona; "safâ kadehinden içmiş ve cefa kaplarının sırlarından arınmış ve ehl-i takva gömleğine bürünmüş idi" denilmiştir.

Ona ver gönlünü ey can!
Dilersen olmağa insan,
Velâyet tahtına sultan,
Rufâî Seyyid Ahmed'dir

Hz. Pir Seyyid Sultan Ahmed er-Rufâî'nin (ra), Resulullâh (sav) Efendimiz'in kabri şeriflerini ziyâret etmeleri ve Resulullâh'ın (sav) mübârek yed'i saadetlerini (Mübârek Eli'ni) öpmeleri:

Hz. Pîr Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra), yedi defa Hacc'a gitmiştir. Ced-di a'lâları olan Rasûlullah (sav)'ın mübarek kabirlerini ziyâret kasdıyla 555/1160 senesinde; özellikle Ümm-i Ubeyde, köyünden kalkıp Medine-i Münevvere'ye gitmiş halifeleri ve dervîşlerinin birçoğunu beraberlerinde alıp götürmüştür. *Mir'atü'l-Haremeyn* isimli eserde, Peygamber (sav) Efendimiz'in kabrini ziyâreti, bütün detayı ile mevcuttur. Medine-i Münevvere'ye varıp, Rasûlullah (sav) Efendimiz'in huzur-u şeriflerine ulaştıklarında o mübarek kabri şerife karşı; "**es-Selamu Aleyke Ya Ceddî**" (Allah'ın selamı üzerine olsun ey dedeciğim) diyerek selam verdiğinde "**ve aleykes-selam Yâ Veledî**" (Senin de üzerine olsun ey oğlum) cevabını almasıyla kendinden geçerek aşağıdaki şiiri okumuşlar ve Rasûlullah (sav) nurlu kabirlerinden mübarek elini uzatmış, Seyyid Ahmed er-Rufâî de o mübarek eli öperek ziyâret etmiştir:

**"Fî hâleti'l-bu'di rûhî küntü ursiluhâ
Tekabbelu'l-ardu annî ve hiye nâibeti
Ve hêzihî nevbetü'l-eşbâhi gad hadarat
Femdud yemînike key tahza bihâ şefeti",**

(Meali:)

**“Uzakta iken (senin yüce huzuruna) ruhumu gönderiyordum,
Benim nâibim olarak (yerime) toprağını öpüyordu...
İşte şimdi bedenimle senin saadet huzurundayım,
(Mübarek) elini uzat ki, dudaklarım elin (i öpmek) ile şereflensin!”**

Bu hadiseyi anlatan başka bir beyit ise şöyledir:

Oldu ol gavs-ı muazzam mazhar-ı bezm-i kabûl,
Destini sundu ana kabr-i şerifinden Rasûl.
Yed be yed îrâs-ı feyz itdi Muhammed, Ahmed'e,
Olmadı bir ferde lâyük böyle âlî bir vusûl.

Bu hadise mütevatir derecesinde zamanımıza ulaşmış olup, İslam ülemasından birçoğu bu muazzam hadisenin şer'i delillerini ve rivayet senedlerini ihtiva eden sayısız denecek kadar çok eserler kaleme almışlardır ki bu konuda şüphe etmek kesinlikle caiz değildir. Biz burada sayısız denecek kadar çok olan eserlerden bir kaçına işaret edeceğiz. Geniş bir araştırma arzu edenlerin Ankara "Ehl-i Beyt Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Vakfı"nın Kütüphanesi'nde bulunan bahse konu ile alakalı eserlere müracaat etmelerini tavsiye ederiz. Adı geçen eserlerin en önemlilerinden bir tanesi Ebu'l-Hüda es-Sayyâdî Hazretleri tarafından kaleme alınan "*Kenzü'l-Mutalsam*" diğer bir tanesi de büyük imam Abdurrahman Celaleddin Suyûtî Hazretleri'nin "*es-Şerefü'l-Muhattem*" isimli eseri olup bu eserde İmam Suyûtî Hazretleri bu muazzam hadisenin senetlerini verdikten sonra kitap ve sünnetten şer'i delillerini sıralamakta ve daha sonra "Her kim Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleri'nin bu kerâmetini inkâr ederse son nefeste kalbi münafıklık mühürü ile mühürlenir." buyurmaktadır.

Eyüb Sabri Paşa'nın "*Mir'atü'l-Haremeyn*" isimli eserinde belirtildiği üzere bu büyük kerâmetin zuhuru esnasında Seyyid Abdülkadir Geylânî Hazretleri, Şeyh Hayât b. Kays el-Harrânî Hazretleri, Adiy b. Müsâfir-i Şâmî Hazretleri, Şeyh Hasen Râî el-Kattânî Hazretleri, Şeyh Musa ez-Zülî Hazretleri başta olmak üzere daha birçok zamanın büyük veli ve uleması hazır ve şahit bulunmuşlardır.

Seyyid Abdülkadir Geylânî (ra) Hazretleri, meşâyih-i Kadiriyye'den, Şeyh Ali b. İdris-i el-Ya'kûbî'ye bu muazzam hadiseyi nakl ettikten sonra, "Ben, o gün mescid-i saadetde idim." buyurmuş ve İbn-i İdris'in; "Acabâ, ziyaretçilerden, buna hased edenler bulundu mu?" şeklindeki soruya cür'et etmesiyle, Seyyid Abdülkadir Geylânî (ra) Hazretleri bir müddet ağladıktan sonra, "Ey İdris oğlu! O büyük saadete mele-i a'lâ da bulunan melekler bile gıpta ettiler" buyurmuşlardır.

Adiy b. Müsafir-i Şâmî ile Şeyh Ali b. Mevhub dahi bu hadiseyi naklederek, "Biz hac eylediğimiz sene, Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleri, Hz. Rasûlullah (sav)'ın kabr-i şerifinin karşısında durup, yanında bulunanların işitebilecekleri hafif bir ses ile bazı sözler söyledi ve sözüne nihayet verdikte Rasûlullah (sav) Efendimiz'in nurlu eli zuhur edip Seyyid Ahmed er-Rufâî Hazretleri o eli öpmekle şereflendi."

İbn-i Mevhûb, kabr-i şeriften uzanan o mübarek elin mescid-i saadeti nur ile doldurduğunu ve mescidi saadette bulunanların, Hz. Muhammed(sav)'ın manevî saltanatının manevî heybeti ile şaşkına dönüp yüksek sesle tekbir çektiklerini yemîn-i bi'llâh ile nakletmektedir.

Kabr-i şeriften uzanan Rasûlullah (sav)'in mübarek elinin şekil, zaman ve zuhuru hakkında hadis imamlarından:

- 1-Hafız Takiyyüddin; *Tiryâku'l-Muhibbin*,
- 2-Abdurrahman-ı Safûni; *Nüzhatü'l-Mecâlis*,
- 3-İbnü'l-Hâc; *Ümmü'l-Berâhin*,
- 4-Şeyh Ebu Bekir el-Ayderûsî; *en-Necmü's-Sâî*,
- 5-Büyük muhaddislerden: el-Fârusî el-Vâsitî; *Nefhatü'l-Miskiyye*,
- 6-Allâme İbrahim el-Berzenci; *İcâbetu'd-Dâî*,
- 7-Abdurraûf-ı Münâvi; *Kevâkibü'Dürriyye*,
- 8-Celaleddin Suyûtî; *Tenvîr, eş-Şerafu'l-Muhattem*
- 9-Kutb Şa'rânî; *Menâkibi Sâdât*,
- 10-Şeyh Abdülkerim Kazvini; *Sevâdu'l-Ayneyn*,
- 11-Muhammed-i Nübeysi; *Levâmiu'l-Envâr*,
- 12-Hafız Muhammed b.Kasım el-Vâsitî; *Behcetü'l-Kübrâ*,
- 13-Şeyhü'l-Ânî; *Kâmusu'l-Âşikîn*,
- 14-Allame Şihab-i Haffacî; *Şerhu'ş-Şifâ*,
- 15-Muhammed-i Hasbersi; *Fevâidu'l-Celîle*, isimli eserlerinde nakletmişlerdir.

Tutub makhûr iden mârı,
Gülîstan eyleyen nârı
Bilâ-şek nesl-i Kerrâr'ı,
Rufâî Seyyid Ahmed'dir.

Hüseyin Vassaf "Sefine-i Evliya" adındaki beş ciltlik şaheserinin birinci cildinde, Ahmed er-Rufâî hazretlerinin ne büyük bir manevi makam sahibi olduğunu uzun uzun anlatıyor, Hazreti Şeyhin, Mescid-i Nebevide peygamberler peygamberinin elini öpme şerefine erişini göz yaşartıcı bir tablo halinde –bakınız- nasıl izah ediyor:

Yedi defa Hacca giden Hazreti Pir Ahmed er-Rufâî, Efendimizin mübarek merkadini ziyaret etmek üzere 1160 yılında köyünden kalkıp Medine-i Münevvere'ye gidiyor. Halifeleriyle dervişlerinin birçoğunu yanına alıp götürüyor. Bu vesileyle belirtelim ki, vaki ziyaret "Mir'atü'l- Haremeyn" isimli önemli kaynakta da ayrıntılarıyla dile getiriliyor. Efendim, Hazreti Pir Medine'ye varınca Huzur-ı Risalet'e çıkıyor. Muvacehe penceresinin önünde durup büyük bir saygıyla "**Esselamü aleyke ya cedit!**" diye selam veriyor. Kabr-i peygamberiden "**Ve aleykes selam ya veledi!**" cevabını alarak huzura eriyor.

Bu manevi iltifat kendisini öyle bir vecde ve şevke getiriyor ki, peygamberler peygamberinin mübarek elini öpme arzusuyla yanıp kavrulmaya başlıyor. Duygularını aşağıdaki kıt'a ile dile getiriyor.

**Naïbim olup zemin-i hücreni takbil için
Ruhumu irsal iderdim hal-i bu dide şeha
Hazır oldu şimdi işbu devlete cismin dahi
Sun elin bus ideyim cana lehim bulsun safa**

Buna göre Hazreti Pir, "Ya Resulallah!

Sureta uzak olduğum zamanlar kabrinin mübarek toprağını öpmek için manen ruhumu gönderdim. Şimdi ise cismani müşahede nasip olmuştur. Mübarek ve muazzez elini uzat ki, hasret

duygusuyla yanan dudaklarım hazz ve surura gark olsun!" buyuruyor.

Ahmed er-Rufâî hazretleri, Şebeke-i Saadet'ten görülen mübarek eli öperek muradına eriyor. Bu sırada Efendimizin verdiği emirleri ve müjdeleri dinleme şerefine nail oluyor. Orada bulunan cemaatten bazıları bu muhteşem manzarayı görüyorlar ve konuşulanları işitiyorlar. O kafilede olup da işitmemiş olanlara da söylüyorlar. Keyfiyet ağızdan ağıza yayılıyor ve doksan bin ziyaretçi bu hale vakıf oluyor. Hazreti Pir'in şanı ve şerefi yüceldikçe yüceliyor.

Peygamber Aleyhisselam'ın mübarek eli, Seyyid Ahmed er -Rufâî'nin elinde iken, **"Ey Ahmed! Minbere çıkıp vaaz ve nasihat et. Siyah kisve kullan. Cenab-ı Hak göklerin ve yerin şakirdlerini seninle faydalandırdı!"** buyuruyor. Bu hitabı, Hazreti Pir'in yakınında bulunanların hepsi duyuyor. Hüseyin Vassaf Bey, kitabında bu konuyla alakalı şu ilgi çekici anektoda yer veriyor: Meşayih-i Şabaniye'den Kuşadalı İbrahim Efendi bir mektubunda diyor ki: Hazreti Pir, Harem-i Nebevide bulunduğu sırada müridleri de çadırlarda idi. Muhterem şeyhlerinin bu mazhariyetinden kendilerinin de hissedar olmalarını temenni ediyorlar. Fakat Efendimizin mübarek eli zuhur etmeyince ve son derece üzülüp kederleniyorlar. Hatta kendilerini öldürmeye karar veriyorlar. Bu maksatla her biri, eline geçen odun parçası, çadır kazığı, bıçak, demir, ateş ile vücutlarını tahribe kalkışıyor.

Hazreti Pir, çadıra dönüp bu manzarayı görünce hayrette kalıyor. Fakat bütün bu aletlerin müritlerin vücudunda hiç bir iz bırakmadığını görünce, hemen ellerini kaldırıyor, **"Ya Rabbi! Tarikatıma mensup kimselere bu esrarı bahş eyle!"** diye dua ediyor. İşte o günden itibaren Rufâîlere böyle bir sır veriliyor.

Basra yakınlarında Ümmi Abide (Ubeyde) köyünde bulunan Seyyid Ahmed er-Rufâî (ra) Efendimiz'in Türbe-i Saadetleri ve Külliyesi.

Kabulî'yi iden çâker
Visâl-i kurba hâhişker
Kamu uşşâka ser-asker,
Rufâî Seyyid Ahmed'dir.

"Rufâî Yolu'nun Esasları" isimli eserden Ahmed er-Rufâî Hazretleri'nin tasavvuf anlayışı ile ilgili birkaç örnek sunmak istiyoruz:

"Evladım...

Nice nice başlarına taç giyip sarık saran, üzerlerine dervîş hırkası giyen ve bununla dervîşlik iddia edip insanlardan dilenenler vardır ki; Onlar Allâh'tan (cc), Resulullâh'tan (sav), Şeriat'ten, Tarikat'ten, Hakikat'ten çok çok uzaktırlar. Onların inlemeleri, dünyâ içindir. Onlar Allâh'tan da uzaktır. Resulullâh Efendimiz'den (sav) de uzaktır. Bu fakir Ahmed'ten de uzaktır. Sakın ama sakın sen onlardan olma.

Evladım...

Hakikat ehli olanlar bilirler ki, Hak ehli Hak için çalışır. Hak yolunda harcar. Allâh erleri emeklerini sarf ettikten sonra rızklarını Allâh'tan (cc) beklerler. Tembel tembel oturup "Biz rızkımızı Allâh'tan (cc) bekliyoruz" demezler. Vallâhi böyle yapanlar –çalışmadan rızklarını Allâh'tan (cc) bekleyenler- Allâh'a iftira edenlerin ta kendileridir.

Evladım...

Bir adamın elinden hârikulâde kerâmetler zuhûr ettiğini görseniz, havada yürüdüğünü müşâhade etseniz, bu yaptıklarından dolayı onun hakkında kesin veli hükmü vermeyiniz. Tâ ki akîdesini, sözlerini ve fiillerini Kitap, Sünnet ve Selef-i Sâlihîn'in icmâsı ile ölçüp tartıncaya kadar. Eğer emir ve nehiyde Kitap'a, Sünnet'e ve Selef-i Sâlihîn'e ittibâ ediyorsa velidir. Yoksa veli değildir.

Evladım...

Tarikatımızın aslı, Allâh'ın (cc) Kitâbı'na uyma, Resulullâh'ın (sav) Sünneti'ne uyma, nefsin hevâ ve arzularından uzaklaşma, bid'atlardan sakınma, emirler ve nehiylere karşı sabırdır. Kim ki hallerini, sözlerini, fiillerini her vakitte Şeriat'ın, Kitap'ın ve Sünnet'in ölçüsü ile ölçmüyor, tartmıyor ve onu ölçü kabul etmiyorsa

ona ittibâ edilmez. O, bizim tarikatımızın rehberlerinden ve tarikatımızın mücâzlarından değildir.

Evladım...

Her kim, Sünnet-i Seniyye'den uzaklaşır, Şerâat-ı Muhammediyye ile amel etmez, Sahâbe-i Kirâm'a dil uzatır ve onların yolundan yürümez ise, Allâh kıyâmet gününde benimle onun arasını doğu ile batıyı ayırdığı gibi ayırsın. Onu benden, beni de ondan uzak eylesin".

Rufâî Tarikatı hakkında daha geniş bilgi almak isteyenler Ankara Ehlibeyt Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Vakfı'nın Rufâîlik hakkında yayınlamış olduğu eserlere müracaat edebilirler.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın Bazı Halifeleri ve Dervişleri:

Seyyid Hacı Mevlüd Baba, bana Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın 74 Halifesi olduğunu, sağlığında her birini irşad için değişik yerlere görevlendirdiğini söylemişti.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın dergâhında yetişen yüce düşüncelere sahip kâmil insanlar Anadolu'nun muhtelif bölgelerine dağılıp irşad faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Mevlüd Baba (aynı zamanda torunudur), Öznülü Abdulgani Efendi³⁶, Keçesorlu Kâmil Baba, Zivinli Aziz Baba, Sarıkamış Micingertli İsmail Baba, Ağverenli Kerim Baba, Bayburt Kaleardılı Ahmed Baba, Aşağı Horumlu Molla Bahri, babası Molla Muhammed ve Hak âşığı Âşık Sümmânî Baba. Aslen Sarıkamış'ın Ağveren Köyü'nden olup, kabri şerifi Yozgat, Çekerek ilçesi Habalı Köyü'nde bulunan Divane Mevlüd Baba, yine aslen Sarıkamış'ın Ağveren Köyü'nden olup kabri şerifi Yozgat, Çekerek İlçesi, Vasfı Bey Köyü'nde bulunan Hamza Baba, yine Sarıkamış'ın civar köylerinden olup kabri şerifi Tokat, Zile Kaza'sında bulunan Haydar Baba, Erzincan Kelkit ilçesi Sipekör Köyü'nden ulemâdan Veliyuddin Efendi...

(Hamza ve Divane Mevlüd Babalar'ın kabirleri üzerine, Ankara İhvanı tarafından birer türbe yaptırılmıştır. Ayrıca Hamza Baba'nın türbesinin yanı müsait olduğu için bir de tevhidhane ilave edilmiştir.)

³⁶ Abdulgani Efendi'nin Erzurum Öznü köyündeki kabir taşında;

Hüvel Hayyul Baki

Lailahe İllallah

Muhammedür Resullullah

El merhum ul mağfur

Narman'ın Ardos (Oltu Çamlıbel) köyünden

Tarikatı Rufai Halifelerinden, Öznü imamı Şeyh Abdulgani Efendininin ruhu için el fatiha (Rumi

Ağustos 1355/1939)

Müznibi biçareyim

Derdime derman

Ey hüda

Sen keremler kânısın

Etme lütfundan cüda

Geçti dünya geldi ukba

Oldu can tenden cüda

Kıl şefaate destigir ol ya Muhammed Ahmed

Deri dergâhına geldi

Bu ZİKİRİ kemter geda (1939)

Abdulgani Efendi'nin Erzurum Merkez'e bağlı Öznü Köyündeki Kabr-i Şerifleri

Seyyid Hacı Ahmed Baba kendisiyle çağdaş olan Halvetî Meşayihî'nden Narmanlı İbrahim Ethem Baba (1836–1916), Kâdirî Meşayihî'nden Hâşîf Zâde Ali Efendi (Hacı Haşıl) Hazretleri ile karşılıklı olarak ziyâretler yapmışlardır.

Abdulgani Efendi'nin halifesi Tepsicikli Mustafa Efendi'nin günümüz postnişini İsmail Hakkı Hocam şöyle anlattılar:

"Hacı Mustafa Efe'm, şeyhim Abdulgani Efendi'den rivayetle şöyle anlatırdı. Seyyid Hacı Ahmed Baba, görevlendirdiği halifelerine tembihlerde bulunmuş. Kaleardılı Ahmed Baba'ya demiş ki: "Ahmed Baba! Ders vereceğin zaman Levh-i Mahfuz'a bak, ders alacak kişi saîd ise ders ver. Şakî ise onu saîd edinceye kadar ders verme". Kaleardılı Ahmed Baba da: "Ben ne Levh-i Mahfuz'a ne de saîd veya şakî olmalarına bakamam, kişinin kolundan tuttuğum gibi manen size teslim eder ve aradan çıkarım" demiş. Seyyid Hacı Ahmed Baba, bu söz karşısında çok memnun olmuş ve manevi himmetini iyice ziyadeleştirmişti".

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın Tarikat Silsilesi (Zinciri):

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın, Hz. Muhammed(s.a.v)'e kadar uzanan mübârek peder-i âlileri Seyyid Yusuf u Nâîli Hazretleri Irak Süleymaniye'den Van'a hicret etmiş olup, Seyyid Hacı Ahmed Baba ise kitabımızda belirtildiği üzere uzun bir yolculuktan sonra Rasûlullah'ın (sav) manevi işareti ile Erzurum, Horasan, Sanamer Köyü'ne yerleşmiştir.

"Benim Ehl-i Beytim, Nuh (a.s)'ın gemisi misalidir. Her kim o gemiye bindiyse kurtuldu. Her kim de geri kaldıysa gark (helâk) oldu."

(Hadis-i şerif)

SEYYİD HACI AHMED BABA'NIN HAYATINDAN KESİTLER VE BAZI KERÂMETLERİ

İslam tarihi incelendiğinde bilinir ki: Allah (cc), Peygamberimiz (sav)'i mucizelerle ve ona ümmet olan velileri kerametlerle desteklemiştir. Bunların gerçekleştiğini görmek ise, hem müminlerin şevklerinin artmasına vesile olup, hemde iman etmeyenlerin kalplerinin İslam'a ısınarak iman etmelerine vesile olmaktadır.

Bu hadiselerin yaşandığı dönemde imkânsız gibi görünen, hatta nasıl gerçekleşeceği tahayyül dahi edilemeyen kerametlerin ard arda gerçekleşmesi, Allah'ın (cc) evliyalara özel bir ilim (leddünnü ilmi) verdiğinin açık bir delilidir.

Şurası muhakkak ki: Peygamberimizin (sav) güzel ahlakını, onun hangi şartlarda nasıl bir tavır koyduğunu öğrenmenin en önemli yolu ona benzemeye çalışmak, takvada, tavırda, ihlasda, tevazuda, temizlikte, iman şevkinde onu örnek almaktır.

Günümüzde insanların pek çoğu kendilerine birçok insanı örnek almakta, onların tavırlarına özenmekte, onlar gibi konuşup, onlar gibi davranmaya çalışmaktadır. Oysa özenilmesi, benzemeye çalışılması gereken kişiler, Peygamberimiz (sav) ve onun ahlakça ve takvaca hayat ölçülerini hayatına hâkim kılan Allah Dostlarıdır.

Allah Dostları hayatlarının her döneminde Peygamberimiz (sav)'in sünnetine ve Kuran ahlakına uymakla ömürlerini geçirmişlerdir. Böylece Allah (cc), Peygamberimiz (sav)'e nasıl yardım etti ise veli kullarında öyle yardım edip yollarını açarak olağan üstü başarılar vermiştir.

Allah (cc), ayetlerinde Allah'a ve Rasulüne iman etmenin, peygamberi sünnetleri izlemenin önemine dikkat çekmekte ve Allah Dostlarının kurtuluşa ereceklerini şöyle müjdelemektedir:

...Ona inananlar, destek olup savunanlar, yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nuru izleyenler; işte kurtuluşa erenler bunlardır.³⁷

İlmî ve Tasavvufî Pâyesinin Tescil Edilmesi Seyyid Hacı Ahmed Baba, İmtihan Ediliyor:

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın seyyahlığı esnasında kendisi ile tanışıp, sohbetlerinden feyiz alan ve kerâmetleri ile feyizyab olanlar tarafından dergâhı, dolar taşar. Bu durum, kısa sürede Erzurum'daki Müftülük yetkililerine ulaştırılır. Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı Erzurum'a çağırıp, imtihan etmeyi düşünürler³⁸. Onlar böyle düşünürken, Seyyid Hacı Ahmed Baba kendi ihvanlarına:

- Deginan³⁹ oğul! At kızığını hazırlayın, bize yol göründü, der.

Hazırlıkların ardından, uzun süren bir yolculuk sonunda, hiçbir zaman yanından ayırmadığı Sarıkamış Micingertli İsmail Baba, Zivinli Aziz Baba, Ağverenli Kerim Baba, Öznülü Abdulgani Efendi, Keçesorlu Kamil Baba, Aşağı Horumlu Molla Bahri gibi halifeleriyle Erzurum'a doğru yola çıkarlar, Hasankale'ye vardıklarında akşam olur. Mevsimin de kış olması hasebiyle, İbrahim Hakkı hazretlerinin torunlarından, Hacı Halim Efendi'nin medresesine misâfir olurlar. Alvarlı Efe⁴⁰ de genç bir talebe olarak medresede bulunmaktadır. Talebeler o esnâda Arap gramerinden belâgat ilmiyle alâkalı "*Muhtasar-ı meân*" isimli kitabı kendi aralarında sesli şekilde mütalaa etmektedirler. Medresenin bir köşesinde halîfe ve dervişleriyle oturan Seyyid Hacı Ahmed Baba oradaki talebelere hitâben:

"Kurban! İbâreyi yanlış okudunuz, doğrusu şöyle olacaktır" diye onları beş altı kez ikâz eder.

Talebelerden bazıları hocalarına dönerek "Hocam bu zât kimdir" diye sorarlar. Hocaları da "İşte Sanemerli Seyyid Hacı Ahmed Baba bu zâttır" der. Alvarlı Efe:

"Hocam! Hacı Ahmed Baba ümmî diyorlardı. Hâlbuki bu zât âlim birisine benziyor" der.

Hocası da:

"Canım kendisi Arap'tır, ondan dolayı biliyor" der.

İlk bakışta Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ledünnî ilim sahibi olduğunu anlayamazlar. Takdir edilir ki herhangi bir kimse okuma yazma bilmesede mensup olduğu milletin dilini konuşur ama gramer kâidelerini

³⁷ **Araf Suresi, 157**

³⁸ O dönemlerde, dergâhlar resmî müessese olup, icâzetli insanlar tarafından yönetilmesi mecburiydi.

³⁹ Bu kelime, o zamanki yöre halkının dilinde, "ey!", "hey!" gibi "nidâ edâtı" olarak kullanılmaktadır

⁴⁰ Hasankale'nin Alvar Köyü'nde yaşamış Nakşibendî Meşâyihü ve aynı zamanda büyük bir alim olan Muhammed Lütfî Efendi Hazretleri'ne Erzurum'un yöresel hitab tarzıyla Alvar'lı Lütfî Efe yani Alvar'lı Lütfî Efendi diye hitab edilegelmiştir.

bilemez. Hele hele dil bilgisiyle ilgili incelikleri bilmesi mümkün değildir. Yatsı vaktinden biraz sonra Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı imtihân edilmek için Erzurum'a götürmek üzere vazifeli şahıslar da gelir aynı medreseye misâfir olurlar. Medresenin müderrisi Hacı Halim Efendi o kimselere seyahatlerinin sebebini sorduğunda o görevliler:

"Sanamer'e Arap asıllı bir şeyh gelmiş. Erzurum vâlisi, imtihân edilmesini istedi. Onu götürmek için Sanamer'e gidiyoruz" derler.

Bir köşede bu konuşmaları dinleyen Seyyid Hacı Ahmed Baba:

"Deginan oğul! O Arap şeyh benim. Tâ Sanamer'e kadar zahmet etmeyin, sabah olsun beraber Erzurum'a gideriz" der.

Sabahleyin kuşluk vaktinde hazırlanan kafileye medresenin müderrisi, Hacı Halim Efendi ve medresenin talebelerinden bazıları ile birlikte Alvarlı Muhammed Lütfi Efendi de katılır. Böylece Erzurum'a hareket ederler.

Dönemin il müftüsü ve Erzurum ulemasından Solak-zâde, Ketenci-zâde ve Yetim Efe gibi zâtların başkanlığında Seyyid Hacı Ahmed Baba hâlen ibadete açık Erzurum Ulu Camii'nde imtihan edilir. İmtihan esnasında halifelerinden Molla Bahri, rabita yapar. Sorulan suallerin cevaplarının Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın önündeki rahle üzerinde yeşil ciltli bir kitaptaki sayfaların açılıp cevaplarının verildiğini görür. Molla Bahri şeyhi Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya;

"Sultanım! Müsaade ederseniz suallerin birine de ben cevap vereyim."

Seyyid Hacı Ahmed Baba, bu sırta vakıf olan halife Molla Bahri'ye: "Kapat gözünü" diyerek, perdeler. Sorulan her soru, Edille-i Şer'iyye (Kitap, Sünnet, İcmâ, Kıyas) doğrultusunda cevaplandırılır. Böylece Seyyid Hacı Ahmed Baba ve beraberindeki halife ve dervişleri, hâzirûnda bulunan Solak-zade Hazretleri tarafından evine davet edilir. Sohbet esnasında Talebelerden Alvarlı Muhammed Lütfi Efendi aklından şöyle geçirir; "Biz Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı ümmî diye duymuştuk hâlbuki büyük âlimmiş. Bir Zikrullah yaptırsa da Rufâî Zikri nasıl olurmuş görsek"

Seyyid Hacı Ahmed Baba Muhammed Lütfi Efendiye dönerek;

"Deginan oğul! Senin canın zikir istiyor ama ben de üşüdüm. Benim canım da çay istiyor. Önce çayımızı içelim daha sonra zikrullah yaparız."der.

Çaylar gelir, içilirken sohbet esnasında mevsimin kış olması münasebetiyle, odada soba yanmaktadır. Sobanın üzerindeki su dolu ibrik, sıcaklığın tesiri ile kaynayıp kapağı dikkat çekici sesler çıkarmaktadır. Seyyid Hacı Ahmed Baba, ayağa kalkarak sobaya yaklaşır, elini kapağın üzerine koyup, kendine özgü hitap üslubuyla:

"Üskün ya ma'î" (Sakin ol ey su) demesi ile hem ibrik hem de soba buz kesilir. Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın bu harikulade kerâmetini gören hâzirûn o zaman Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ilminin, zâhir ilminin ötesinde ledünnî bir ilim olduğunu anlarlar. Muhabbetleri ve saygıları daha da artar.

Seyyid Hacı Ahmed Baba ve halifeleri, Erzurum'daki misafirlikleri süresince, buradaki bütün Allâh dostlarından, ölenlerin kabirlerini, sağ olanların dergâhlarını ziyâret edip onlarla feyz alış-verişinde bulunurlar. Dergâha dönmek üzere Erzurum'dan ayrılan Seyyid Hacı Ahmed Baba, şehre olan muhabbetini:

"Erzurum, güzel Erzurum! Veliler diyarı Erzurum", sözleriyle dile getirir.

Ümmî Sanılan Âlim:

Çağının meşâyıhları tarafından "gavs-ı âzâm"lığı hususunda ittifak edilen Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın hayatı kerâmetlerle doludur. Bunlardan birisi de şudur:

Abdulgani Efendi'nin Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya intisabını⁴¹ Abdulgani Efendi'nin günümüz Post-nişini

⁴¹ Abdulgani Efenin kızı torunlarından Abdulgafur Sarıkaya Gülzarı Hâcegan isimli Tasavvufi dergide Efe'nin Seyit Hacı Ahmet Baba'ya intisabını şöyle anlatır. ...O dönemde Horasanın Sanamer Köyünde bulunan Rufai

İsmail Hakkı (Çetrez) Hocamız anlatıyor:

“Şeyhim Hacı Mustafa Efendi, kendi şeyhi Abdulgani Efendim’den dinlemiş ve bize anlatmıştı. 1900’lü yılların başında Abdulgani Efendi, Sanamer’e imam olarak gider.

Bir süre sonra Rufâî dergâhının ziyâretçilerle dolup taşıdığını görür. Kendince ümmî bir adam olarak gördüğü Seyyid Hacı Ahmed Baba’ya karşı insanların bu denli teveccühüne bir anlam veremeyen köyün genç imâmı ziyârete gelenlere:

- Bu ümmî adamda ne buluyorsunuz?” diye çıkışır.

Gelenler:

- Onun huzurunda, beşeriyetin hırs ve ihtirasından arınıyoruz. Bizi bir edep kaplıyor. Gönümüz huzurla doluyor. Dertlerimize şifa buluyoruz. Daha da ötesi kalbimizden geçenleri biliyor.

Bu cevap karşısında Abdulgani Efendi:

- Ben de sizinle geleceğim. Kalbimde bir şeyler tutacağım. Eğer bilirse, kendisine intisap edeceğim. Aksi takdirde aleyhindeki düşüncelerim, kat kat artarak devam edecektir, der.

Bu niyetle dergâha varır. O sırada Seyyid Hacı Ahmed Baba, ziyârete gelenlerle sohbet etmektedir. Hoca kalbinden şu düşünceleri geçirir:

- Bu adam, evlenmeden önce hanımının gizli benlerini bilmiş. Benim hanımımın da çokça beni var. Bakalım onları da bilecek mi?

Tam o esnada Seyyid Hacı Ahmed Baba sohbeti keserek yönünü Abdulgani Efendi’ye döner ve hocanın sırrını şu sözleriyle ifşâ eder:

- Deginan oğul Abdulganî! Senin hanımın benim evlâdımdır. İnsan evlâdını tanımaz mı? Ne diye böyle düşünüyorsun?!

Bu durum karşısında bedenini bir lerze (titreme hali) bürür.

Abdulgani Efendi köylüler tarafından zaman zaman davetler çağrılır. Abdulgani Efendi’nin davet edildiği her eve aynı zamanda Seyyid Hacı Ahmed Baba da davet edilir. Hane sahipleri, Seyyid Hacı Ahmed Baba’ya ziyadesi ile hürmet gösterip başköşeye oturturlar. Abdulgani Efendi, hocalık ilmi ile bu hürmetten pek rahatsız olur. Seyyid Hacı Ahmed Baba’ya hangi hocada ve ne okuduğunu sorar. Aldığı cevapla ümmî olduğunu ve kimseden ders okumadığını öğrenince rahatsızlığı kat kat artar.

Abdulgani Efendi, sabah namazlarına her gidişinde Seyyid Hacı Ahmed Baba’yı kendinden önce gitmiş ve caminin kapısı önünde bekler halde bulur. Bir seferinde boy abdesti alıp sabah ezanına geç kalmamak için telaşlanır. O esnada tüm soruların önemini yitirip, sır perdelerinin kaldırıldığı ve tüm cevapların verildiği bir âlem olur. Kendisine gösterilmek üzere sırlar ayân olup, gönül gözü açılmıştır. Bulunduğu yerde, evle camii arasına giren duvar mânen kalkar ve câminin önü görünür. Bakar ki Seyyid Hacı Ahmed Baba yine caminin önünde beklemektedir. Yanına Ricâl-i Gayb’dan iki kişi gelir. Kendi arkadaşlarının vefat ettiğini ve yerine göreve kimi getirmelerinin gerektiğini sorarlar. Seyyid Hacı Ahmed Baba de; “Bu saatte herkes uykuda, ancak (eli ile hoca efendinin evini işaret ederek) hoca efendi uyanıktır, onu yazın” der.

Böylece Seyyid Hacı Ahmed Baba’ya duyulan tüm öfkeler bitmiş, yerini sevgi ve muhabbete bırakmıştır. Sabah namazını kılarlar. Hoca Efendi, câmiden çıktığında Seyyid Hacı Ahmed Baba’yı farklı

Şeyhlerinden Hacı Ahmet Baba Kurşunlu Medresesi Müderrisine bir mektup yazar. Yaşlandığını, köylerinde imamlık ve hizmet yapabilecek birisinin gönderilmesini talep eder. Müderris efendi Abdulgani’ye “molla hazırlan seni Sanamer Köyüne hizmet için göndereceğim” der.

Abdulgani Efendi de “efendim ben biraz daha okumak istiyorum” diyerek gitmek istemez. Müderris Efendi der ki; “Evladım ben sana gereken tahsili okuttum, benim öğretemeyeceğim hususları da Hacı Ahmet Baba’dan öğrenirsin” diyerek Sanamer Köyüne gönderir. İntisap edindikten sonra Hacı Ahmet Baba’nın karşısında evet ve hayır cevabından başka bir şey söylememeye çalışır. Artık Hacı Ahmet Baba’ya intisap etmiş ve manevi ilimleri öğrenmeye başlamıştır.

duygularla takip eder. Cemaat hoca efendinin takibini yanlış anlar ve onlar da arkalarından yürürler. Dergâha gider ve hemen orada bugüne kadar ki hal, hareket ve tavırlarından dolayı özür diler. Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ayaklarına kapanır, tüm iradesini teslim ederek ders alır ve dervîş olur.

Bu manevi durum, vakanın her iki muhatabı tarafından da karşılıklı olarak görülmüş ve duyulmuştur. Demek ki Ricâl-i Gayb'lar her seher uyanık olan Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın fikri üzerine Rical-i Gayb'ların görev listelerine isim ekliyorlar.

Hıristiyan Misyonerlerinin Isrârı:

Hıristiyan misyonerlerinin her tarafta kol gezdiği 1900'lü yıllarda, Rufâî dergâhında insanlara İslam Dini öğretilmekte, Kur'ân-ı Kerîm okutulup, kâmil Müslümanlar yetiştirilerek manevî cihad devam etmektedir.

Misyonerler yöre halkını Hıristiyanlaştırmak için Rufâî dergâhını kendilerine hedef seçerler ve Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya gelerek şöyle derler:

-Bizim dinimiz Hıristiyanlık, sizin dininiz İslâmiyet'ten üstündür. Bizim peygamberimiz Hz. İsa sizin peygamberiniz Hz. Muhammed'den (sav) üstündür. Zira o, ölüleri diriltir hastaları ilâçsız tedâvî ederdi.

Seyyid Hacı Ahmed Baba:

- Ben, Rasûlullah (sav) Efendimiz'in ümmeti ve evlâdı olarak sizin peygamberinizin yaptıklarından yapacak olursam siz bizim dinimiz İslâmiyet'e iman eder misiniz? Diye sorar.

Misyonerler:

- İddiânızı isbât ederseniz kesinlikle îmân ederiz, derler.

Rufâî mürşidi olan Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın dergâhında "burhân"⁴² malzemeleri mevcuttur. Duvarda asılı olan kılıcı eline alıp kendi müridlerine dönerek:

- İçinizden biri çıksın keseceğim, der.

Henüz üç gün önce Hacı Ahmed Baba'ya intisâb eden köyün genç imâmı Abdulgani Efendi, meydana çıkar. Şeyhi tarafından karnından beline kadar kesilir. Bir müddet zikir devam eder. Daha sonra Baba, kesilen beli eliyle mesheder. Abdulgani Efendi, eskisi gibi sapa sağlam bir şekilde ayağa kalkar. Papaz ve beraberindekiler, derhal şahâdet getirerek İslâm Dini ile şereflenirler.

O günden sonra Abdulgani Efendi, Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın halifeleri arasında yerini almış, hatta sır kâtibi olmuştur. Abdulgani Efendi'nin günümüz post-nişini İsmail Hakkı (Çetrez) Hocamız şöyle anlatıyor:

"Abdulgani Efendim'in vefatında Tebrizcikli Hacı Mustafa Efendi, belindeki (ameliyat izi gibi) kırmızı çizgiyi hazırda bulunan cemaate göstermiştir".

Herşeye Hiç Yoktan Renk Veren Allâh, Kırmızı Öküzün Rengini Alacaya Tebdîl Etmez mi?

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın, Sanamer'e yakın olan Sarıkamış'ın Kötek köyünde yaşayan, Rıza Bey⁴³

⁴² Rufai Tarîkatı'nda mürşid tarafından gösterilen kerâmet kâbilinden deliller.

⁴³ Horasan'ın Kötek Köyü'nden olup Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya büyük bir ihlas ve samimiyetle bağlanmış dervîşlerindendir. Sık sık Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı ziyaret eder, sohbet ve zikir meclislerinde bulunur idi. Her sene 2 defa Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın o zamanda giymiş olduğu dış elbiselerini ve mestlerini en güzel kumaştan yaptırır, Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya getirir, elini ve ayağını öper, yeni elbiseleri giydirir, eski elbiselerini de evine götürürdü. Hâlâ Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya ait bazı elbise ve eşyalar şu anda Horasan'ın Serkülü Köyü'nde mukim olan oğlu Dursun Bey'dedir. "Sen niçin böyle yapıyorsun?" Rıza Bey'e sorduklarında cevaben: "Şeyhim Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya 'Bunları kim diktirdi?' diye sordukları vakit bir kere 'Bizim Rıza diktirdi' derse işim tamamdır" dermiş. Zira Seyyid Ahmed er-Rufai Hazretleri(ra): "Kabulumuz makbul, reddimiz merduttur" buyurmuşlardır. Yani "Allah Dostları'nın razı olduğu kimselerden Allahu Teâlâ da razı olur, onların gönüllerinden ismini silip çıkardığı kimselerden de Allahu Teâlâ yüzçevirir"

adındaki dervîşi ticâretle uğraşmaktadır. O dönemin süper gücü olan Rusya ile ticârî bağları vardır. Rus yetkililerle yüz adet öküz satmak üzere anlaşmalar yapılır, onlar sürüyü görmek isterler. Sürü henüz Türkiye hudutlarında iken, alaca renkli bir öküz ölür. Çobanlar, Rıza Bey'e haber iletirler. Rıza Bey, çobanlara ölen öküzü, derhal toprağa gömmelerini emreder.⁴⁴ Kibleye dönerek:

-Ya Hacı Ahmed Baba! Hâlim sana ayân, der.

Biraz sonra, benekli alaca öküzün, hayvanlar içerisinde olduğunu görür. Ancak öküzlerin sayısı, artık doksan dokuzdur. Duruma hayret eden Rıza Bey, satma işlemini bitirdikten sonra, Sanamer'e gelerek dergâha gider. Seyyid Hacı Ahmed Baba, Rıza Bey'e:

-Deginan oğul, Rıza! Alaca öküz olmasaydı ne yapacaktın? Diyerek dervîşinin seslenişini, mana âleminde mânen duymuş olduğunu hissettirir ve şöyle anlatır:

-İkinci namazını kılmıştım. Seccâdem üzerinde otururken, senin sıkıntılı hâlini gördüm. Secde ederek, Ya Rabbi! Sen her şeyi yoktan var etmeye kadirsin. İyiler yüzü suyu hürmetine, Rıza kulunun hâcetine gider, diye duâ ettim. Ve ekler:

-Deginan oğul, Rıza! Allâh için hiçbir güçlük yoktur. Herşeye hiç yoktan renk veren Allâh, kırmızı öküzün rengini alacaya tebdîl etmez mi?

Bu kerâmeti de kısa sürede yöre halkı tarafından duyulmuş, herkes kendi seviyesi nispetinde îzâh etmeye çalışmıştır.

Bir Vilâyetin de Eksik Olsun:

Rufâî Ankara Halifesi Hacı Ömer Efendi, Seyyid Hacı Mevlüd Baba'dan şöyle nakleder;

Rıza Bey Azap Beyleri'ne⁴⁵ misafir olur. Azap Beyleri kendilerine misafir olan Rıza Bey için koyun kesip kebab vurlar, sofraya hazırlanırken Rıza Bey'in, şeyhi Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya olan muhabbetlerini bildiklerinden ona takılmak isterler.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın sıkça tekrarladığı "Ezeli, güzeli, gazeli çok severim" sözünü kastederek Rıza Bey'e şaka yapmak adına "Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın; 'ezeli, güzeli, Hazal'ı çok severim' dermiş." derler. Hazal o yörede güzelliği ile ün salmış bir hanımefendinin ismidir. Oysaki Seyyid Hacı Ahmed Baba, 'Ezeli severim'den kastı: Ezeli ervahta (Ruhlar âleminde Cenab-ı Hakk'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim" Hitabına müminlerin ruhlarının "Kâlû belâ" (Evet Rabbimizsin) cevabını kast etmektedir.)

'Güzeli Severim'den muradı ise; Tüm Allâh Dostları'nda olduğu gibi mutlak güzellik, Allahû Teâlâ'nın cemâli ve Rasûlullah (sav) Efendimiz'i kast etmektedir.

'Gazeli severim' sözündeki muradı ise; Dergâh-ı Şeriflerde Allah (cc) ve Rasûlû'nün sevgisini artırmaya vesile olan ilahiler ve gazellerdir.

Rıza Bey misafir olduğu Azap Beyleri'ne dönerek "Vallahi sizin ekmeğinizi yemeyeceğim." diyerek oradan ayrılır.⁴⁶ Azap Beyleri her ne kadar biz latife yaptık derseler de Rıza Bey onları dinlemeyerek atına biner ve gece vakti şeyhinin köyü olan Sanamer'e doğru yola koyulur. Gecenin geç vaktinde Sanamer'e girince şeyhi

mânâsında olan bu söze yakînen iman eden Rıza Bey, Allahu Teâlâ'nın rahmet ve rızasına açılan kapının yolu Allah Dostları'nın gönüllerinden gittiği için şeyhinin rızasını tahsil için âşıkâne, sâdikâne hizmetlerde bulunmuştur. Allah kendisine rahmet etsin. Onu hakikat âleminde o mânâ sultanları ile beraber eylesin!.

⁴⁴ Zira o tarihlerde Müslüman Türk tüccarlarının öküzlerinden veya ineklerinden bir tanesi ölür ise Rus tüccarlar, bulaşıcı hastalık var diye ya hiç almıyorlar ve anlaşmayı bozuyorlar, ya da birkaç ay süren karantina uyguluyorlardı. Dolayısıyla karantina müddetince hayvanların bakımı, muhafazası yemi, samanı ve çoban parası sürü sahibinin üzerine kalıyordu. Bu nedenle Rıza Bey ölen öküzden Ruslar'ın haberinin olmamasını istemişti.

⁴⁵ Horasan'a bağlı Azap köyünde kendilerine daha önceden beylik ünvanı verilen kişiler. Azap beyleri, Zanzak beyleri, hâlen yöredeki halk arasında konuşulmaktadır.

⁴⁶ Rıza Bey'in bu davranışı Tasavvuf Kültürü'nde "Tevellâ, Teberrâ" yani mürid mürşidinin dostuna dost, düşmanına düşman olmak ifadeleri ile açıklanır.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı dergâhın kapısı önünde beklerken bulur. Seyyid Hacı Ahmed Baba uzaktan gecenin karanlığında bir silüet şeklinde görünen Rıza Bey'e sert bir ses tonu ile seslenerek.

-Rıza! Orda dur gelme. Sen benim dostum musun yoksa düşmanım mısın? Der. Rıza Bey:

-Kurban olayım Hacı Baba! Ben sana nasıl düşman olurum. Ben senin kapında bir kıtmirim.

-Öyle ise Azap Beyleri bana o sözü söylediklerinde neden sabretmedin? Bana bir "vilayet" daha verilecekti.(Tasavvufta vilayeti, manevî makam demektir.)

-Kurban olayım Hacı Baba! Senin çok vilayetlerin var. Bir vilayetin de eksik olsun. Bilsen ki yüz tane vilayet kaybedeceksin, ben seni müdafaa etmeden duramam. Benim yanımda vermesinler de kimin yanında verirse versinler, diyerek şeyhine canı gönülden bağlılığını ortaya koymuş olur.

Ahmed Bizim Yavrumuzdur:

O dönemlerde Hasankale ilçemizde Cafer Hoca isimli müftü, Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya karşı saygıda ketum davranır. Bir gece rüyâsında Hz. Ali (k.v.)'yi görür. Hz. Ali Efendimiz müftüye bir kedinin yavrusunu ağzında taşıdığını gösterir ve der ki:

"Kedi, kedi iken küçük yavrusuna sahip çıkıyor ve ağzında taşıyor. Ahmed Baba da bizim yavrumuzdur. Biz de ona sahip çıkarız".

Cafer Hoca, Solak-zâde Hazretlerinin evinde yapılan zikir meclisinde Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı gördüğünde, orada bulunanlara gördüğü rüyâyı anlatmış ve Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın elini öperek ondan özür dilemiştir.

Bir Avuç Toprak:

Seyyid Hacı Ahmed Baba, 93 harbi olarak bilinen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'na dervişleri ile birlikte katılarak, Horum tabyaları denilen mevkiye düşmanla çarpışmıştır⁴⁷. Bu savaşta şöyle bir kerâmeti anlatılır:

Erzurum Horasan Horum Köyünden Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın halifelerinden Molla Bahri'nin torunlarından Zeki ve Abdurrezzak (Erdoğan) isimli beyler büyük annelerinden naklen şöyle anlatırlar;

"Horum Düzü diye tabir edilen mevkiye yapılan Osmanlı Rus savaşında Osmanlı Ordularımız'ın Rus orduları karşısında başarı elde edememesinden dolayı kumandanlardan bazıları Seyyid Hacı Ahmed Baba'dan dua talep etmek üzere Sanamer Köyü'ne giderler. Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın halifelerinden Molla Bahri bir gün önce rüyâsında;

"Alnına ve koluna birer madalya takıldığını, şeyhi Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya anlatır. Seyyid Hacı Ahmed Baba anlatılan rüyâyı dinlediğinde hüzünlenir ancak yorumlamadan sadece Allah hayırlara tebdil etsin der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba, Molla Bahri'nin de içinde bulunduğu halife ve dervişlerle birlikte muharabe yeri olan Horum Düzü'ne giderler. Kendilerinden dua talep eden kumandanlara dönerek;

-'Kumandanım! Asker evlatlarımıza söyleyiniz. Benden ileriye geçmesinler' der. Kendi halife ve dervişlerine arkandan geliniz diyerek beline bir peştamal bağlar. İçine koyduğu bir avuç toprağı Hazreti Rasûlullah'ın (sav) Uhud Harbi'nde müşriklerin yüzüne toprak savururken okuduğı;

⁴⁷ 1877-78 Osmanlı Rus harbinde Gazi Ahmed Muhtar Paşa'nın yanında görevli olan Mehmed Arif Bey, o gün için "**Horum (Zivin) Muharebesi: 25 Haziran 1877**" başlığı altında şunları anlatır:

"Bizim süvari ile düşman süvarisi, bizim metrisli ordugâhın ilerisinde çarpışmağa başladılar. Bizim süvariler ayak ayak geriye geliyorlardı. Düşman fırkası bataryaları ile beraber tam karşımıza gelip toplarını ta'biye etti. Gerçi düşman her ne kadar top menziline geldi ise de, mesafe tayin ettirmemek için bizim toplar ateş etmediler. Evvela düşmanın bir batarya topunun birden dumanı kalktı. Gülleleri bize gelmediği gibi, önümüzde arızalı bir zemin olduğundan nereye düştüğünü de göremedik. Sonra teker teker birkaç toptan, birkaç defa duman çıktı. Hiç birisinin güllesi görülemedi. Meğer güller önümüzdeki derelerin içine kısa menzile düşermiş..." Ayrıntı için bkz: Arif, Mehmet, **Başımıza Gelenler**, Tercüman 1001 Temel Eser, I, 291.

{ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى }

“Vemâ rameyte iz rameyte velâkinnellâhe ramâ” (Attığın zaman da (Resûlüm) sen atmadın. Lâkin Allah attı)⁴⁸ ayetini okuyarak tarlaya tohum serper gibi Rus ve Ermeniler üzerine yürür. Düşman siperlerine yaklaşırken düşmanlar tarafından atılan mermiler Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın cübbesine isabet eder ve yere düşerler. Bu harikulade hal karşısında askerlerimizin şevki artar. Tam o esnada şeyhinin biraz ardında bulunan Molla Bahri cezbelenerek Allah Allah nidası ile Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı biraz ileri geçmesi ile düşman kurşunlarının baş ve koluna isabeti ile şahadet şerbetini hemen oracıkta içer.

Seyyid Hacı Ahmed Baba, halife ve dervişlerine dönerek;

“Deginan oğul! Molla Bahri'nin gördüğü rüyanın yorumu işte bu idi” der.

Düşman siperlerine iyice yaklaşıp, süngü harbi mesafesine girildiğinde kumandanlara dönerek “bizim vazifemiz buraya kadar, buradan sonrası size ait” der ve böylece askerlerimiz düşman mevzilerini zaiyat vermeden ele geçirirler. Daha sonra esir edilen Rus ve Ermeni askerleri savaş durumunu şöyle izah etmişlerdir: “Siyah sarıklı ve cübbeli zatın atmış olduğu topraktan gözlerimiz görmez oldu, savaşmaya mecal bulamadık.”

Bu savaş sonrasında ordumuz kumandanlarından Eyüp Paşa, Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya “fedai” adında bir at hediye etmiştir. Seyyid Hacı Mevlüd Baba atı şöyle anlatırdı:

“Fedai, oldukça iri kıyım, demirkır (gri ve çil desenli) bir attı. Ruslar'dan Osmanlılar'ın eline geçen ganimetlerdenmiş. Babam binerken, fedai âdetâ iç geçirirdi. Derlerdi ki, Rus olan önceki sahibine çok alışık olduğundan bizim binmemizden rahatsız oluyordu”. Horum Köyü'nde Molla Bahri'nin defin işlerinden sonra Seyyid Hacı Ahmed Baba ihvanlarına “Deginan oğul sırtımdaki cübbe çok ağırlaştı, bunu bir alın” der. Zeki Erdoğan büyük annesinin cübbenin astarı ile kumaşı arasından bir tenekeye yakın mermi çıkardığını anlatır.

Seyyid Hacı Ahmed Baba, halifesi Molla Bahri Efendi'nin vefatına çok üzülür ve: “Bahri! Bahri! Kollarım omuzlarından kırıldı. Dergâhı gece iki saat sana teslim edip te biraz uyuyordum” der.

Allah Dostları'nın kendilerine gönül bağı ile bağlı manevî evlatlarını ne kadar sevdiklerinin bir delilidir.

Balkan Savaşı ve Yerleri Değişen Düşman Gülleleri:

Osmanlı toprakları içerisindeki Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağlılar Ruslar'ın kıskırtması ile ayaklanırlar aralarında ittifak yaparak Osmanlı topraklarına saldırırlar.

Seyyid Hacı Ahmed Baba, Balkan savaşına manen katılmıştır. Trakya'nın Aladağ mevkiinde Yunanlarla çarpışan Osmanlı askerlerini görür. Osmanlı askerleri çember içerisinde kalmış, müthiş bir şekilde top, gülle ve mermi yağmaktadır. Görünüşte kurtuluş ümidi yok gibidir. Tam o sırada orta boylu siyah sarıklı yeşil cübbeli bir zât çıkar ve atılan topları, gülleleri tutar ve Aladağ'ın eteğine yığar. Cübbesini çıkararak ardı sıra sürükler ve “cübbemin süründüğü izleri takip edin” diyerek çember içinde kalan askerleri kurtarır. O savaşta bulunan bir komutan hayretler içerisinde kalmıştır.

Daha sonra albay rütbesi ile Kars'a Alay komutanı olarak tayin olur. Mevsim kıştır. Hasankale'ye kadar gelen komutan Hasankale'den sonra at kızıağı ile yoluna devam eder. Maiyetindeki kimselerle Sanamer yakınlarına ulaştığında hava kararır. Akşam olur. O günün şartlarında gece yola devam etme imkânı olmadığından Sanamer Köyü'ne dönerler. Komutan köy sakinlerinden Burhan Sanameroğlu'na misafir olur. Komutanın yanına gelen köy halkı, akşam yemeğini müteakip komutanın yanından ayrılır. Komutan merak eder ve hane sahibine, niçin yanından ayrıldıklarını sorar. Hane sahibi:

“Köyümüzde Seyyid Hacı Ahmed Baba isimli bir zât var, Cuma akşamları onun dergâhında toplanıyoruz. Sohbetler dinliyor ve zikir yapıyoruz” der.

Komutan da hane sahibi ile birlikte dergâha gider. Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı görünce şaşırır. Zira Trakya Aladağ Bulgar Muharesi'nde kendilerine mânen yardım ve himmet eden Allah Dostu'na aynen benzemektedir. Zikir biter, çay ikram edilir. Ancak komutan merak içerisinde. İçinden şunları geçirir:

“Acaba Trakya Aladağ cephesindeki gülleleri tutan, bu zât mı? Yoksa sadece bir benzerlik mi söz

⁴⁸ Sûre-i Enfal, Ayet-17

konusu”.

Herkes dağılmış, sadece Burhan Sanameroğlu ile albay dergâhta kalmışlardır. Seyyid Hacı Ahmed Baba:

“Burhan sen git, komutanın benimle biraz işi var” der.

Burhan isimli şahıs gider. Seyyid Hacı Ahmed Baba, komutan ile yalnız kalınca dergâhın kapısını kilitler, albayın niyetini anladığı için kendi sağ olduğu müddetçe Erzurum ve havalisinde kimseye anlatmaması kaydıyla yaşananları komutana şöyle anlatır:

“Dergâhta murakabede iken Allâh tarafından Balkan savaşındaki ordumuzun durumu manen bana gösterildi, ben de Allâh’a yalvardım ve şöyle duâ ettim: “Yüce Rabbim! Kuvvet ve kudret senindir. Destur ver ben günahkârın da bu ordumuza bir faydası olsun”. Allâh nasip etti orada bulundum. Kumandanım, atılan gülle ve topları tutup Aladağ’ın eteğine yığan ben günahkârdım”.

1930 lu yıllarda komutanımız Erzurum istikametinden Sarıkamış’a giderken Horasan köyünde “Zoro İbrahim” lakaplı şahıs ile karşılaşır. Seyyid Hacı Ahmed Baba’nın sağ olup olmadığını sorar. Vefat ettiğini öğrenince neden sorduğunu merak eden şahsa Trakya Aladağ cephesinde gördüklerini şöyle anlatır:

“Ben Balkan Harbinde Mülazım (Teğmen) rütbesinde komutan idim. Trakya’nın Aladağ cephesinde Yunanlılarla savaşırken cephanemiz azalmıştı. Yunan askerleri bizim birliği çember içine almış top, gülle ve mermi yağmuruna tutmuşlardı. Orta boylu bir zât belirdi ve mıknaş, vakum gibi atılan top, gülle ve mermileri kendi üzerine çekmişti. Olanları sadece benim gördüğümü sanmıştım. Baktım ki askerler de durumun farkındalar. Çemberden kurtulduktan sonra biz taarruz başlattık ve böylece Yunan askerlerini geri püskürttük. Albay olunca görev dolayısı ile Sarıkamış’a geldiğimde o köyde (Sanamer’de) misafir olduğum şahısla birlikte dergâhına gittim ve kendisini ziyaret ettim”.

Komutan, Seyyid Hacı Ahmed Baba’nın vefat ettiğini öğrenince hemen orada bir “Fatiha” okur ve bulunduğu Horasan’dan jipine atlar Sarıkamış’a gider.

Horum Köyü’nden Seyyid Hacı Ahmed Baba’nın halifelerinden Molla Bahri Efendi’nin Ankara Balgat 100. Yıl Mahallesi’nde oturan torunu Zeki ERDOĞAN Efendi anlatıyor:

“Horasan’da terzi çırağı olarak çalışıyor idim. Bir yaz günü ustamla beraber dükkânın önünde ceket teğelliyordum. Bir yolcu otobüsü geldi. Otobüsten inen yolcular arasında orta yaşın biraz üzerinde düzgün giyimli bir beyefendi ve yanında aynı yaşlarda bir hanımefendi bir de torunları yaşında bir erkek çocuğu dikkatimizi çekti. Bize doğru yürüdüler ve beyefendi selam verdi ardından Sanamer Köyü’ne nasıl gidebileceklerini sordu. Biz de sandalye ikram ettik, çay söyledik: “Biraz bekleyin. Sanamer Köyü’nün minibüsü şimdi gelir. Onunla sizi yollarız” dedik.

O sırada etrafımıza toplanan meraklı insanlar arasında Kore Harbi’ne katılmış, harb esnasında bir kolunu kaybetmiş biraz da lüzumsuz konuşmayı seven bir şahıs: “Ne yapacaksın Sanamer’e gidip de? Gidiş-geliş bir sürü yol parası harcayacaksın. Ben de gaziyim. Maddi durumum da iyi değil. Bana biraz yardımda bulun. O da ziyaret yerine geçer” dedi.

Misafir şahıs çok şiddetli öfkelenildi. Biz araya girdik. Yatıştırdık. O lüzumsuz konuşan kişiyi de oradan uzaklaştırdık. Misafir şahsın biraz öfkesi geçince sebep-i ziyaretini sorduk. Ve Seyyid Hacı Ahmed Baba’nın Trakya Aladağ’da Bulgar Harbi esnasında kendilerine nasıl manevî yardımda bulunduğunu teferruatıyla bizlere anlattı ve sonra da: “ İşte ben böyle bir sultanın ziyaretine geldim” dedi.

Daha sonra da Sanamer Köy minibüsüne bindirerek misafirlerimizi Sanamer’e uğurladık. Trakya Aladağ’daki Seyyid Hacı Ahmed Baba’nın kerameti yukarıda teferruatıyla anlattığımız için burada Zeki Erdoğan Bey’in tekrar aynı şeyleri anlatımını kısalttık.

Derviş Başı Dumanlı Gerek:

Nusret isimli bir dervîşi, şeyhine şahsî dünyâ sıkıntılarından bahsedince Seyyid Hacı Ahmed Baba:

- "Deginan oğul Nusret! Bu dünyâ imtihan yeridir, dervîş başı dumanlı gerek", der.
Sıkıntılı dervîş, mesajı yanlış anlar, sigara içip, dumanlarını tüttürmeye başlar. "Ne bu hal" diye soranlara da:

-"Şeyhim böyle emretti", der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba, dervîşin şahsında tüm ihvânlarına hitaben aşağıdaki kıtayı söyler:

Tömbekiye⁴⁹ tütün deme,
Tütün duyar ar eder.
Tütünü necise katma,
Onu da murdar eder.

Bundan sonra hem adı geçen dervîş, hem de diğer birçok dervîş, sigara alışkanlıklarına son verirler.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın Şiirleri:

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın kendine ait şiirlerinin olduğu da bilinmektedir. Ancak bunlar, bir kaç hâriç, elimizde mevcut değildir.

MÜDEBBİR OL

Muhammed mefhâr-i âlem
Çerağ-ı çeşm-i ve'l-âdem
Cihânı sevmedi bir dem
Kabul eyle bu bürhânı

Bu dünyâya meyil verme
Bu dünyâ fânîdir fânî
Göçürdü Âdem'i Nuh'i
Ve Dâvûd'î Süleymân'î

Onlar gitti bu dünyâdan
Halâs oldu bu rüsvâdan
Çıkar başın bu kavgadan
Gel eyle zikr-i Sübhânî

Nefsin sana itâb eyler
Gelir şeytân şitab eyler
Yıkar hanı harab eyler
Aparır dîni îmânı

Giderse dîn ile îmân
Olursun hemrâh-i şeytân
Mukallid ateş-i nîrân
Ebedî dâr-ı zindanı

Müdebbir ol **Arabzâde**
Ömrünü verme girdâbe

⁴⁹ Tömbeki: Nargile tütünü

Değilsin kör bu dünyâda
Resûlü, Rabbini tanı

Nefse "Hoş" Demek:

Yine bir defasında Seyyid Hacı Ahmed Baba, camiye giderken yol üzerinde yatmakta olan köpeğe "hoş" diye seslenir. Köpek hırlayınca mahlûkata merhamet nazarıyla bakan Seyyid Hacı Ahmed Baba, kendi nefesine hitâben şöyle der:

Köpek sen benden âlâsın,
Hiç eskimez kürkün senin.
Nohut, dâne ne verseler
Yemem demez miden senin.

Doğu Cephesi Komutanı Hacı Ahmed Baba'dır:

1897 Osmanlı Yunan Savaşı sıralarında Ruslar Yunanlıları desteklemektedir. Yörede çıkan "Urus gelecek" sözleri üzerine Hacı Haşıl Hazretleri: "Endişe edilecek bir şey yoktur. Doğu Cephesi Komutanı Hacı Ahmed Baba'dır. O vefat etmeden buralara Urus gelemes"⁵⁰ diyerek bu toprakların zâhiren olduğu kadar manen de sahipli olduğunu anlatırlar.

Gelme Derviş Gelme Candan Olursun:

Hacı Ömer Sarıkaya Efendi, Seyyid Hacı Mevlüd Baba'dan bizzat şöyle nakleder:

Erzurum'un merkez köylerinden, büyükbaş hayvan ticareti ile meşhur ve maruf (tanınmış ve bilinen) olan Yusuf Ağa isimli bir zat, ticârî seyahatleri esnâsında tanımış olduğu Sanamerli Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya intisap etmek ister. Bu arzu ile Sanamer'e gelir ve dergâhın kapısı önünde bulunan dervişlere:

"Hacıma haber verin kabul ederse intisap etmeye geldim" der.

Bu konuşmalar yapılırken dergâhın kapısı açıktır. Konuşmaları duyan Seyyid Hacı Ahmed Baba:

"Yusuf Ağa! Senin kürkünün yakaları bizim kapımızdan içeri sığmaz, bizim ahır kapıları alçaktır, senin kır küheylân giremez. Git malını vârislerine dağıt, eski bir hırka giyin öyle gel" der.

Bu nasîhati kabul eden Yusuf Ağa, çocuklarını toplar, mirâsını paylaşır. Çocuklarının, babalarının Sanamer'e gitmemesi için, tüm ısrarlarına rağmen, Yusuf Ağa Sanamer'e gider ve Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın dergâhının dervişlerinden biri olur.

Seyyid Hacı Ahmed Baba, Yusuf Ağa'nın ağalık kibrini ve gururunu terbiye etmek için bir merkebe binip köylerden un toplamasını ister. Yusuf Ağa, uzun bir müddet kendisine verilen bu görevi yerine getirir.

Birgün dağdan odun getirirken Yusuf Ağa eski zengin tüccar arkadaşlarından bazılarını rastlar. Onlar Yusuf Ağa'ya hitaben: "Sen deli mi oldun? Bırak bu işleri. Gel tekrar tüccarlığa başla. Sana sermaye verelim. Mera kiralayalım. Şu haline bak! Rezil olmuşsun!" gibi sözlerle henüz nefsi tam ıslah olmamış Yusuf Ağa'yı kandırırlar.

Ehl-i Tasavvuf tam kemâle erip nefs-i emâre tamamıyla ıslah olmadan, gönülleri dünyanın fânî sevgileri ile dolu Allah'ın (cc) zikrini unutmuş kimselerle oturup kalkmayı arkadaşlık yapmayı hoş görmemişlerdir. Bu, toplumdan kopup bir köşeye çekilip Hristiyan Ruhbanları gibi bir hayat sürmek için değil, bilakis kişinin kendisinin manevî sıhate kavuşup yani nefs-i emârenin tüm kötü huylarından kurtulup kâmil bir insan olarak

⁵⁰ Aras, M. Sıtkı, *Erzurum'un Manevi Mimarları*, İstanbul 1996, s. 37.

etrafına daha faydalı olabilmesi içindir.

Zira mânâ yoluna yolcu olan her kişinin bu yolda iki durumu vardır: Ya başkalarından etkilenen ya da başkalarını etkileyen bir durumdadır. Eğer manevî yolculuğun nihayetine henüz erememiş (müntehî) yolun başında ve ortasında (mübtedî - mutavassit) ise mutlaka irtibatı olduğu kimselerden etkilenecektir. Etkilendiği bu kimseler Allah'tan uzak, ibadet ve taatta bulunmayan kimseler ise veya gaflet ile ibadet edip Allah'ın emir ve yasaklarına cân u gönülden riayet etmeyip savsaklayan kimseler ise takdir edileceği üzere bu etkilenme menfî yani olumsuz olacaktır. İşte bunu içindir ki Ehl-i Tarîkat yolun başında veya ortasında olan müridleri bu tür insanlarla beraber olmaktan men etmiştir. Bu hakikat Kur'an-ı Kerim'de Necm Sûresi 29. ayette şöylece bizlere bildirilmiştir:

"Öyle ise bizim zikrimizden (Kur'an'dan) yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimselerden yüz çevir."

O, arkadaşlarının sözüne aldanan Yusuf Ağa onların faytonlarına binerek oradan uzaklaşırlar. Biraz yol aldıktan sonra aniden nereden geldiği belli olmayan bir taş Yusuf Ağa'yı yolundan eden o şahsın başına isabet eder. Yusuf Ağa hemen kendine gelir. Bu taşın hikmet ve mânâsını anlar. Binmiş olduğu faytonu durdurur ve Sanamer'e yönelir. Dergâha gelip şeyhinden özür diler ve af talep eder. Durumdan haberdar olan Seyyid Hacı Ahmed Baba da yanında bulunan dervişlere Allah huzurunda ders alıp devam etmemenin sorumluluğunu;

**"Gelme dervîş gelme candan olursun,
Dönme dervîş dönme dinden olursun"**

Mısraları ile dile getirir.

Dergâhta kendisine verilen vazifeyi canla başla yerine getiren Yusuf Ağa soğuk bir kış günü dergâha geldiğinde şeyhini sıcak sobanın başında diğer dervîşlerle çay sohbetinde görür. Soğuktan çok üşümüş olan dervîş Yusuf, gördükleri karşısında nefs-i emaresine mağlub olarak aklından şöyle geçirir:

"Oh ne âlâ! Yusuf Ağa kapı kapı dolaşsın un, odun toplasın. Hacı Ahmed de ayaklarını uzatsın şeyhlik yapsın. Üç gün boyunca bu düşünce dervîş Yusuf'un zihnini meşgul eder. Nihâyet üçüncü günün sonunda Cuma gecesi zikir yapıldıktan sonra diğer dervîşler evlerine gider. Seyyid Hacı Ahmed Baba, dervîş Yusuf'a dönerek:

"Deginan oğul Yusuf! Bu gece sen benimle kal" der.

Dervîş Yusuf:

"Kurban olayım Hacım! Sizin huzurunuzda ben nasıl ayaklarımı uzâtır da yatarım" der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın emri üzere dervîş Yusuf, başını Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ayak istikâmetine koyar ve yatar. Rüyâsında Horum Düzü mevkiinde kocaman bir nûrun etrafı aydınlattığını görür. Yanındaki kişiye aydınlığın ne olduğunu sorar. O kişi de: "Rasûlullah (s.a.v) oraya teşrîf ettiler" der. Dervîş Yusuf, büyük bir heyecan ve şevkle o istikâmete koşmaya başlar. Görür ki Rasûlullah (s.a.v) büyük bir kürsü üzerine oturmuş, yanında dört halîfesi, tarikat pîrleri ve zamanın büyük müşidlerinin bulunduğu bir dîvân teşkil edilmiş. Seyyid Hacı Ahmed Baba da oradadır. Rasûlullah (s.a.v), Hz. Ali (k.v)'ye dönerek:

"Yâ Ali! Ahmed'i getirdin mi?" diye sorar.

Hz. Ali (k.v), Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı Hz. Rasûlullah'ın (s.a.v) bulunduğu kürsünün önüne getirir. Rasûlullah (s.a.v), Hz. Ali'ye:

"Ahmed'e bir tâc ve hil'at⁵¹ giydir" der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba:

"Yâ Rasûlallah (s.a.v)! Muhammed Küfrevî âlimdir ve benden daha lâyıktır" der.

Rasûlullah (s.a.v):

"Bana itiraz mı ediyorsun yâ Ahmed!" dediğinde Seyyid Hacı Ahmed Baba, edepli bir şekilde başını

⁵¹ Bir tür elbisedir. Tasavvufta ilâhî lütûf veya Allâh'ın sâlike olan bağışını ifade eder.

önüne eğerek susar.

Hız. Ali (k.v), Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya tâc ve hil'at giydirir ve beyâz bir ata bindirir. Atı bulutlara doğru şahlanır. Tam bu sırada dervîş Yusuf:

"Hacım! Beni bıraktın nereye gidiyorsun" diye bağırır. Kendi sesi ile uyanan dervîş Yusuf, şeyhi Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı başucunda bağdaş kurmuş oturur bir şekilde bulur. Seyyid Hacı Ahmed Baba:

"Deginan oğul Yusuf! Deme deme, ben un toplayayım, Hacı Ahmed de şeyhlik yapsın deme. Bu görevi ben istemedim, sen de gördün, Rasûlullah (s.a.v)'ın emridir" der.

Daha sonra dervîş Yusuf, Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın halifeleri arasına katılır, önceki hayâtından kalma canlı hayvan ticâretine atf yapılarak "Danacı Yusuf Baba" ismiyle meşhûr olur.

Kop Dağı Zirvelerinde

Seyyid Hacı Ahmed Baba, cezbe sahibi Dervîşlerinden Divâne⁵² Mevlüd Baba'yı Bayburt'taki halîfesi Kaleardılı diye bilinen Ahmed Baba'ya bir iş için yollar. Kop dağı⁵³'nin zirvesine ulaştığında, eşkiyâlar Divâne Mevlüd Baba'nın yolunu keserler. Eşkiyâlar Divâne Mevlüd Baba'ya:

"Paraları sökül" derler.

Divâne Mevlüd Baba:

"Ben dervîşim bende para ne gezer" der.

Eşkiyâlardan birisi:

"Sen kimin dervîşisin" diye sorar.

Divâne Mevlüd Baba:

"Sanamerli Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın dervîşiyim" diye cevap verir.

Böylece eşkiyâların reîsi kendi adamlarına:

"Bu dervîşi bırakalım gitsin. Bunun şeyhini işittim büyük bir zât imiş. Sonra zaptiyelere yakalanınız" dedikten sonra Divâne Mevlüd Baba'ya:

"Dervîş Baba seni bıraktık, haydi git" der.

Divâne Mevlüd Baba:

"Hayır, böyle gitmem. Şimdi sizler bana adam başı ikişer mecdiyeye vereceksiniz" der. Allâh'ın hikmeti altı kişi olan eşkiyâlar sırayla ikişer mecdiyeyi Divâne Mevlüd Baba'ya verirler.

Tam o sırada 200 km uzaktaki dergâhında dervîşleri ile sohbette bulunan Seyyid Hacı Ahmed Baba gülümser. Nedenini soran dervîşlere "Şu anda Kop dağının zirvesinde bizim Divâne Mevlüd Baba, kendini soymak isteyen eşkiyâları soyuyor da ona güldüm" der.

İşlerini bitirdikten sonra Bayburt'tan dönen Divâne Mevlüd Baba, şeyhi Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı ziyâret ettikten sonra cebinden çıkardığı on mecdiyeyi Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya takdîm eder. Seyyid Hacı Ahmed Baba, gülümseyerek, şaka yollu:

"Divâne tamamı on iki mecdiyeye olması lazımdı, iki mecdiyesi nerede?" diye sorduğunda Divâne Mevlüd Baba, naz makamındaki bir ifade ile "İki mecdiyesini de kendime sakladım. Benimle mi kazandın" der. Bunun üzerine dergâhta hazır bulunan tüm dervîşler ve Seyyid Hacı Ahmed Baba gülüşürler. Seyyid Hacı Ahmed Baba, Divâne Mevlüd Baba'ya:

"Divâne! Bunlar haram paradır, al bunları götür ve lâyük oldukları yere ver" diyerek tamamını geri îade eder.

⁵² Divâne: Ortadoğu tasavvuf kültüründe cezbe sahibi dervîş demektir. Divâne Mevlüd Baba, Hacı Ahmed Baba'nın müridi olup torunu ile karıştırılmamalıdır.

⁵³ Kop dağı, Bayburt il sınırlarına dâhil yüksek rakımlı bir dağ olup, Erzurum Bayburt karayolu bahse konu olan dağdan geçmektedir.

Kul Hakkı:

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın Bayburt'taki halifesi Kaleardılı Ahmed Baba, zaman zaman Bayburt'tan Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın köyü olan Sanamer'e şeyhini ziyârete gelir. Bu ziyâretlerinde, şeyhine olan saygıdan dolayı bineğe binmez yürümeyi tercih eder. Adı geçen ziyâretlerin birinde, kendi bağ'ından topladığı bir heybe dolusu armudu hediye amacıyla omzuna alır ve yola çıkar. Yolda bir çeşme başında namaz kılar ve biraz dinlenir. Heybedeki armutlardan iki tanesini yer. Sanamer'e gelip şeyhini ziyâret ettikten sonra hediye olarak getirmiş olduğu armutları takdîm eder. Seyyid Hacı Ahmed Baba de:

"Deginan Ahmed! Getir o armutları taksîm edelim" der

Seyyid Hacı Ahmed Baba, heybedeki armutları üçer üçer Kaleardılı Ahmed Baba'ya verir. O da o esnâda dergâhda bulunan dervîşlere dağıtır. En sonunda heybede bir tek armut kalmıştır. Seyyid Hacı Ahmed Baba, o bir armudu halifesi Kaleardılı Ahmed Baba'ya uzatarak:

"Deginan Ahmed! Yolda çeşmenin başında iki tane armut yemiştin al bu bir armudu senin hakkında üç tane oldu ve tamamlandı" der.

Onların Canları, Malları Bize Emânettir:

Ünal Arslan kardeşimiz anlatıyor;

"Dedem İdris Bey genç yaşlarda Seyyid Hacı Ahmed Baba'dan ders alır. Ancak nefesine uyar göz koyduğu bir ermeni kızını kaçırmak ister. Kızın evinden içeri girer. Karşısında duran şeyhi Seyyid Hacı Ahmed Baba Hazretleri'dir. Dışarıya çıkar kendisini bekleyen arkadaşlarına durumu anlatır. Arkadaşları: "Sen hayal görmüş olman lazım. Seyyid Hacı Ahmed Baba Sanamer'de biz ise Molla Melik köyündeyiz"⁵⁴ derler. Bir daha içeri girer. Görüntü yine aynıdır. Seyyid Hacı Ahmed Baba, yüzüne sert bir tokat indirir. İdris Beyin ağız eğilir. Hemen atkısı ile sarar ve doğruca Sanamer'e gider. Seyyid Hacı Ahmed Baba "Onların canları, malları bizlere emânettir" diyerek dervîşini uyarır. Böylece eğilen ağızını düzeltmiş olur.

Verilen Geri Alındı

Erzurum'un Merkez Serçeme Köyünden, Veli Veliöğlü Hocamız anlatıyor:

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın sağlığında Horasan'da demircilikle uğraşan Ermeni bir usta vardır. Müslümanların işlerini yaparken kızgın demirlerden elleri yanmaktadır. Seyyid Hacı Ahmed Baba'ya gelerek; "Ben de Müslümanların işlerini yapıyorum, duâ edin Rufâîler gibi ateş benim de elimi yakmasın" der. Seyyid Hacı Ahmed Baba de; "madem Müslümanların işlerini yapıyorsun tamam" der ve demirci ustası Ermeni vatandaşın işlerini yaparken ateşin ellerini yakmaması için duâ eder." Allâh'ın hikmeti o günden sonra çalışırken kızgın demirler elini yakmaz. Zamanla Müslümanlara karşı kerâmetin kendinden olduğunu iddia eden Ermeni usta kibirlenmeye başlar. Ve "benim dinim de hak din, ateş benim elimi yakmıyor" diyerek böbürlenir. Bunu duyan Seyyid Hacı Ahmed Baba dervîşlerinden birini göndererek der ki:

"Git Ermeni ustanın dükkânına gir ve Seyyid Hacı Ahmed Baba dedi ki verilen geri alındı de ve çık gel". O mesajdan sonra Ermeni usta, sıcak demiri tutarken ateş elini yakar.

Sümmânî Baba'nın Ders Alışı:

Erzurum-Narman-Samikale'li Sümmânî Baba'ya âşıklık verilince kendisine bir şeyh arar. O zaman Narman'da Ethem Baba, Aşağı Pasin'in Sanamer Köyü'nde ise Seyyid Hacı Ahmed Baba o yörede tanınan mürşid-i kâmillerdir. Sümmânî Baba kendi kendine;

- "Hangisi benim bu halimden haberdar olur da beni çağırırsa ona mürid olurum."

⁵⁴ Molla Melik köyü Horasan ilçemizin köylerindedir.

Sümmânî Baba böyle düşünürken Seyyid Hacı Ahmed Baba, Zivinli Aziz Baba'yı Narman-Samkale'ye gönderir ve;

- "Deginan oğul Aziz Baba! Sümmânî kendine şeyh arıyor. O bizim defterimize kayıtlıdır. Onun elinden tut, Sanamer'e getir." der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba, Sümmânî Baba derviş olduktan sonra tasavvufi beyitleri saz çalmadan söylettirir ve böyle beyitler okuyacağı zaman ona; "O sazını duvardaki askıya as öyle söyle!" der, tasavvufi olmayan ebyatları okutturacağı zaman ise; "Deginan oğul Sümmânî, sazını al da 'Yabani' söyle" dermiş.

Alaca Karpuz:

Allah'ın velileri Cenâb-ı Hakk'a ihlas ve sadakatle ibadet etmeleri neticesinde Cenâb-ı Hak onlara, diğer insanlara ihsan etmediği birtakım harikulade lütufta bulunur. İslam istilâhâtında ve tasavvuf literatüründe (dil biliminde) buna 'Keramet' ismi verilir.

İslam'dan ayrılmış Vehhâbilik ve Mu'tezile fırkaları haricinde velilerin kerametlerinin hak olduğunu inkâr eden kimse olmamıştır. Bu gerçek Yunus Suresi'nin 62. ayet-i celilesinde şöyle ifade edilmektedir:

"Agâh olunuz, dikkat ediniz Allah Dostları'na korku yoktur. Onlar mahzun da olmazlar. Veliler o kimselerdir ki Allah'a iman edip aykırı hareketlerden sakınırlar. Onlara dünya hayatında da ahiret hayatında da müjdeler vardır."

İşte bu ayette geçen "müjde" lafzına İslam Âlimleri keramet olarak mânâ vermişlerdir. Tabi ki bu müjde lafzı o velilerin dualarının makbul olduğu anlamına geldiği gibi ahirette de şefaahat sahipleri olduklarını ifade etmektedir.

Bir kutsî hadiste Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktadır: **"Kulum nafilâ ibadetler ile bana yaklaşır. Ta ki ben onun gören gözü olurum, kulum benimle görür. İşiten kulağı olurum, kulum benimle işitir. Söyleyen lisanı olurum, benimle konuşur. Tutan eli olurum, benimle tutar. Yürüyen ayağı olurum, benimle yürür."**

İşte bu hadisten de anlaşıldığı gibi Allah'ın o veli kulları diğer insanların göremediği uzaklıktaki şeyleri görür, işitir ve kendilerine lütfedilen dest-i velâyetle yani velayet eliyle Allah'ın izni ile ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunur. Seyyid Hacı Ahmed Baba da Cenâb-ı Hakk'ın o sevgili kullarının büyüklerinden biridir.

Birgün dergâh-ı şerifinde halifelerinden Ağverenli Kerim Baba, Sümmânî Baba ve bazı dervişleri ile sohbet ederken halifesi Kerim Baba: "Sultanım! Birkaç gündür huzur-u şerifinizdeyim. Eğer müsadeniz olursa bugün köyüme dönmek istiyorum" der.

Seyyid Hacı Ahmed Baba: "Kerim! Az sabret, dergâha bizleri ziyarete bir kişi geliyor. Şu anda Zanzak Köyü'ne ulaştı. Heybesinde alaca bir karpuz var. Karpuzun içi de kan gibi kırmızı. Hele gelsin, keselim. Sen de ye, sonra gidersin." der.

Gerçekten de biraz sonra dergâha bir misafir gelir. Heybesinden alaca bir karpuz çıkarır. Karpuz kesilir. İçerisi kan gibi kıpkırmızıdır. Bu harikulade kerameti gören Sümmânî Baba aşağıdaki beyitleri söyler:

(Beyitlerde geçen "elçisi bâd-ı sabâdır mihmânı Hacı Baba'nın" mısraında Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın, gelen misafirin habercisi bâd-ı sabâ-yani meltem rüzgârı olduğu ifade edilerek: "Ben onun gören gözü olurum, benimle görür" ilahi müjdesine işaret edilmektedir.)

HACI BABA

Medeni âl-i âbadır,
Erkânı Hacı Baba'nın
Elçisi bâd-ı sabâdır,
Mihmânı Hacı Baba'nın

Tarikatta cemel-i mâh
Ona ilham etmiş ilâh
Enel hak sırrına agâh

Lisanı Hacı Baba'nın

Bütün mü'minler gülüdür,
Feyzi ile bağıtullüdür
Er başının bülbülüdür,
Gülşeni Hacı Baba'nın

Cümle uşşağın gülüdür,
Tür-i Sina sümbülüdür
Kapında za'if kuludur
Sümmânî, Hacı Baba'nın

Geri Gelen Yitik:

Annem Pakize Hatun, gelin olarak geldiği 1964 yılından itibaren Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın türbesine hizmeti gâye edinmiş. Her gün türbeyi temizler örtülerini yıkar ve her gece ibrikle su koyar. Sabahleyin ibriğin boş olduğunu görür. Bir gün ev eşyalarından önemli bir âletini kaybeder, komşular bulurlar. Ancak yitiği bulan komşu getirip anneme iâde etmez. Annem, gece rüyâsında Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı görür. O eşyanın kim tarafından bulunduğu ve nerede saklandığı kendisine bildirilir. Annem gördüğü rüyâyı, eşyasını bulup kendisine iâde etmeyen komşusuna anlatınca, bahse konu komşu, sakladığı âleti getirir ve anneme teslim eder.

Abdulganî Seni Sanamer'de Bekliyorum:

İsmail Hakkı Hocamız anlatıyor:

"Seyyid Hacı Ahmed Baba, vefat ettiği 1912 senesinde Abdulgani Efendi Hasankale Ketvan (Uzunark) köyünde imam olarak görev yapmaktadır. Mevsim kıştır. Gecenin bir saatinde Hoca Efendi, şeyhinin cemalini yattığı evin penceresi önünde görür. Kendisine: "Abdulganî seni Sanamer'de bekliyorum" demiştir. Abdulgani Efendi, gecenin o vaktinde hemen yatağından kalkar, elbiselerini giyinir ve Sanamer'e doğru yola koyulur. Meğer Seyyid Hacı Ahmed Baba, Efe'ye gel dediği o vakitte dünyâsını değiştirmiştir.

Sabah olunca dergâhın önünde cenâzeyi gasil için ateşler yakılır, sular ısıtmaya konulur. Abdulgani Efendi, Sanamer'in görünen yamacına gelince ikinci vakti olmuştur. Abdulgani Efendi'nin gelmesini bekleyen sular da artık istenilen sıcaklığa ulaşmıştır. İkinci namazını müteakip vasiyeti üzere Abdulgani Efendi tarafından gasil, teçhiz ve tekfin işleri bitirilmiş, Baba'nın naaşı, köyün etrafında tekbir ve tehlillerle dolaştırılmış ve evi olan dergâhın bir bölümüne defnedilmiştir. Böylece Abdulgani Efendim tam üç gün Sanamer'de kaldıktan sonra görev yaptığı Ketvan Köyü'ne geri dönmüştür".

Mübârek Cesedin Cevabı:

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın cenâzesi yıkılırken sırtındaki üç kurşun yarasının açılıp kan sızdığı Halifesi Abdulganî Hoca tarafından görülmüş ve anlatılmıştır. Manen katıldığı Balkan Harbinin yaraları olarak anlatılmaktadır. Geline Zekiye Ana, der ki: "Balkan Harbi'nin yapıldığı sıralarda Seyyid Hacı Ahmed Baba iyice yaşlanmıştı. Akşam yatağa girerken herkes elbiselerini çıkarırken, o var olan elbiselerini üzerine bir tane daha giyinir ve yatmazdı. Merak ederdik. Bize Balkan Harbi'ne katıldığını ve üç kurşun yarası aldığını söylerdi. Zaman zaman: "**Yaralıyım dalımdan, Kimse bilmez halimden**" şeklinde başlayan beyitler okur, merak edenlere de "ben vefat edince cesedim bu sorunun cevabını size söyler" derdi.

Bir keresinde Sümmâni Baba Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı ziyarete gelir. Seyyid Hacı Ahmed Baba Erzurum yöresinde Mak'at denilen sedirde bir o başa bir bu başa gidip geliyor "Aman Allah, aman Allah, Yaralıyım dalımdan, kimse bilmez halimden" diyordu. Bunu duyan Sümmâni Baba Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın gerçekten zahiri bir hastalığı olduğunu zannederek aşığıdaki ebyatı söylemiştir:

Bugün girdim dost bağına
Ne hoş gelir sedan bülbül
Açılmış güller müzeyyen
Ya nedir telaşın bülbül

Sen bülbülsün doğru rah'ta
Artar feyzin sehergahta
Arzun var cemâlullahta
Dumanlıdır başın bülbül

Bülbüller hayal hâbında
Nûşun var aşkın âbında
Kadimsin rıza babında
Ya nedir telaşın bülbül

Hakkın binbir ismi vardır
Bülbülün ne fikri vardır
Daim Hakkı zikri vardır
Sümman olsun eşin bülbül

Evliyaların hayatları mensup olduğu dinin peygamberinin hayatından cüzler ihtiva ederler. Hz. Peygamberimiz (sav) Mekke'de dünyaya gelmiş, mübarek cesed-i şerifleri Medine-i Münevvere de Ravza-ı Mutahhara da toprağa konulmuştur. Evliyalarında doğduğu topraklar ve kabre konduğu topraklar hep farklı olmuştur. İstisnalar kaideyi bozmazlar. Seyyid Hacı Ahmed Baba da Van'da dünya ya gelmiş, Erzurum Horasan Sanamer Köyünde kendi yaşadığı, dervişlerini irşâd ettiği dergâhına defnedilmiştir.

Bu topraklar evliya embiya yurdudur.
Anadolu onların türbeleriyle mühürlüdür. Mehmet Akif ERSOY

Seccâdesi (Ondan Kalan Bir Hediye):

Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın kendisine hediye edildiğini zannettiğim⁵⁵ ceylan derisinden bir seccâdeyi Hacı Sabit Hoca'nın torunlarından A.Vahit Bingöl'ün evinde gördüm, ellerine nasıl geçtiğini sorduğumda şu olayı anlattı:

—Dedem Hacı Sabit Hoca, Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın müridlerindedir. 1949 yılında Horasan Geçik (Yıldıran) köyünde imamlık yapmaktadır. Narman'a gitmek üzere yola çıkar Alakilise köyüne gelince yorulan atını dinlendirmek ve öğle namazını kılmak üzere yolculuğa ara verir. Namazı müteakip aklından şöyle bir düşünce geçer:

"40 yıldır gönül bağı kurduğum o haneden Seyyid Hacı Ahmed Baba'dan bana hiçbir şey kalmadı" ve öylece yorgunlukla uykuya dalar. Rüyâsında Büyük Baba Hazretlerini görür. Seyyid Hacı Ahmed Baba ona der ki:

"Sanamer'e uğra ben Mevlüd Baba'ya tembih edeceğim, üzerinde namaz kıldığım ceylan derisi seccâdemi sana versinler".

Uyandıığında sevinç içindedir. Hemen Sanamer'e gider. Bu arada Seyyid Ahmed Baba, Mevlüd Baba'nın de rüyâsına gelip, tembihini yapmıştır.

Hacı Sabit Hoca'ya hatıra olarak verilen seccâde bugün de torunu A. Vahit Bingöl'ün evinde en güzel şekli ile korunmaktadır.

⁵⁵ Çünkü Sanamer ve civarında ceylan yaşamamaktadır.

(Seccâdesi (Ondan Kalan Bir Hediye)) (Hacı Ahmed Baba Hz.lerinin yeleği)

Adına Yapılan Câmî:

Evlâtları, bağlıları ve Erzurum halkı tarafından Seyyid Hacı Ahmed Baba adına Erzurum'da Yunus Emre Mahallesi'nde bir câmîi yaptırılmak istenir. Fakat Yenişehir semtinin yeni kurulmakta olması nedeniyle caminin buraya yapılmasının daha uygun olacağı kararlaştırılır. Yunus Emre Mahallesi'nde yaptırılmakta olan câmîye Seyyid Hacı Ahmed Baba'nın ismi verilmekten vazgeçilip⁵⁶, Yenişehir'de yapılacak olan camiye bu ismin verilmesi düşünülür. Câmîi yeri tespit edilir. İstanbul'daki Bayrampaşa Câmîi'nin projesi uygulanmak istenir. Av. Turan ÇINAR⁵⁷ projeyi istemek için İstanbul'daki Bayram Paşa Câmîi'ni projelendiren ve Türkiye'nin muhtelif yerlerinde eserleri olan Mimâr Fazıl KONUKSEVER Bey telefon aracılığı ile irtibat kurar. Ancak Fazıl KONUKSEVER Bey, projesinin bu camiye aynen yapmak isteyenlerce satın alındığını, ayrıca da tamamını değil parçalar halinde verebileceğini söyler. İstanbul'daki Bayram Paşa Câmîi ve Türkiye'nin muhtelif yerlerinde eserleri olan Mimâr Fazıl Bey, Seyyid Hacı Ahmed Baba'yı rüyâsında görür. Seyyid Hacı Ahmed Baba derki; "Elindeki projeyi Turan'a ver. Senin hayrın buradadır".

Böylece Mimâr Fazıl Bey, câmînin projesi ile birlikte Erzurum'a gelir. Av. Turan ÇINAR'la birlikte câmîi yeri gezilir. Mimâr Fazıl Bey, rüyâsında gördüğü, Seyyid Hacı Ahmed Baba hakkında bilgi edinmek ister. Turan Bey, Mimâr Fazıl Bey'i tanıştırmak için Seyyid Hacı Mevlüd Baba'nın yanına getirmişti. Biz de oradaydık. Fazıl Bey, Seyyid Hacı Ahmed Baba hakkında bilgiler sordu. Hacı Baba da cevaplandırdı. Fazıl Bey, dinledikçe böyle hayırlı bir iş için projesinin kullanılmasından çok memnun olmuştu. Hatta verdiği proje karşılığında para almamış, sadece İstanbul dönüşü uçak biletinin alınmasına müsaade etmişti. Mimâr Fazıl Bey, câmîi planını İstanbul'dan Abbas ÇINAR ile Revâk kalıplarını ise Mehmet Sait ÇINAR'la göndermişti.

Neticede 1990 yılından başlamak üzere; Sanamerli Hacı Ahmed Baba Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneği başkanlarından;

- 1- Selahattin KOÇ
- 2- Fevzi BAYRAM
- 3- Raşit ŞİMŞEK

⁵⁶ Yapılmakta olan bu camiye ise Erzurum'un Çat ilçesi âlimlerinden Babadereli Ahmed Baba ismi konuldu.

⁵⁷ Hacı Ahmed Baba'nın torununun torunudur. Hacı Ahmed Baba'nın oğlu Şehit Yakup Baba'nın oğlu Hacı Mevlüd Baba'nın oğlu Mustafa Baba'nın oğludur.

- 4- Doğan TOZAN Beyler ve Yönetim Kurulu üyelerinin büyük gayretleri öncülüğünde, evlâtları, başlıları ve Erzurum halkı tarafından Yenişehir Belediyesi hudutları içerisinde adına 1115 m² ibâdet alanına sahip cami yaptırılmış ve mahalleye "Hacı Ahmed Baba mahallesi" adı verilmiştir⁵⁸.

***Erzurum Hacı Ahmed Baba Mahallesi'nde
Sanamerli Hacı Ahmed Baba Camii***

SEYYİD HACI AHMET BABA'NIN ŞİİRİ'NİN TASAVVUFU YORUMU

⁵⁸ Hacı Ahmed Baba hakkında daha fazla bilgi için bakınız: Başar, Zeki, *Erzurum'da Tıbbî ve Mistik Folklor*, Erzurum 1972, Aras, Mehmet Sıtkı, *Erzurum'un Manevî Mimârları*, Erzurum, İstanbul Şubat 1996, s. 28-38; Bulut, Sebahattin, *Damla Damla Erzurum*, Ankara 1989, s. 162; Horasanlılar yardımlaşma, dayanışma ve kültür derneğinin yayınlamış olduğu "Horasan" isimli gazetede 16 Mart 1997 ve 16 Mart 1998 tarihli yayınları.

Mazi milletlerin köküdür. Mazisi olmayanların atı'leri yoktur. Kökü toprağın altında dal budak salmış ağaçlara ulu çınar denir. Köksüz ağaç olmaz. Kökler, dallar ile toprağın altındaki sırları söyler. Köksüz olan otlar iki parmak ile sökölüp atılanlardır. İlahi emirle Sanamer'de kök salan Hacı Ahmet Baba maddi ve manevi evlatları için ulu bir çınardır.

O çınar'ı sadece türbesi ile tanımak yeterli değildir. Çünkü onun gönlünden dökülenleri okuyup ve manasını anlayarak tanımak daha doğru olur. Şiir sahibinin ağzından doğup sevenlerinin gönlünde yaşayan sırlar hazinesidir. Aşağıdaki şiirin satırları onun dünya görüşünü, tasavvufu anlayışının sırlarını bize ifşa eder. Zaman içinde mekân, mekân içinde ilham, aşığın maşuku ile buluştuğu yerdir. Uzletin gayesi halvet, meyvesi ise hikmettir.⁵⁹ Dergâh kapılarından ancak boyun eğilerek girilir. O kapıların boyunun kısa tutulmasının özel bir nedeni vardır. Nefse haddini bildirip kibri gururu yerlere serip tevazu sahibi olmak içindir...

Hacı Ahmet Baba çocukluğu ile başlayıp gençliğinin en güzel çağlarını seyahat ile geçirmiştir. Bedeni ile bir diyardan başka diyara yolculuklar yapmakla beraber onun için asıl olan manevi yolculuktur. Çünkü kendinden kendine yaptığı yolculukta (seyr-i süluk) bir âlemden başka bir âleme ve bir sıfattan diğer bir sığata yükselmek şeklinde gerçekleşir. Bu dünya sevgisinden ahiret sevgisine, ölüm korkusundan ölümsüzlük coşkusuna, geçici aşktan gerçek aşka, kesretten vahdete, ikilikten birliğe, ilimden irfana, şeriattan tarikata, hakikatten marifete şeklinde kendini gösterir. Dünya onlar için gurbet, ahiret ise asıl vatandır. Can tende her nefes alıp verisinde asıl vatanına kavuşmanın hasreti içinde yanıp tutuşur. Bu hal onu kimi zaman, il'den il'e dil'den (gönülden) zamanın ve mekânın olmadığı yerlere götürür. O yüzden yol, yolculuk, hasret, gurbet onda bilinenden öte manalar ihtiva eder.

Hacı Ahmet Baba'nın yaşadığı Osmanlı Devletinin buhranlı dönemlerini göz önüne alırsak, irşat amaçlı geziler yaptığını anlamış oluruz. Tasavvuf edebinde anlatılan ilim ve irfan ehlini ziyaret maksatlı geziler yaptığı muhakkaktır. Öte yandan esma-i hüsnâ'nın tabiatta ki tecellilerine mazhar gezileri de olmuştur. Çünkü inziva, tefekkür ve murakabe için sünnetullahın⁶⁰ yaşayan ayetleri olan tabiata ibadet nazarı ile bakmaktır. O sahih rüya ile kendine verilen mesajı almış. O aşkla menziline erinceye kadar hep hareket halinde olmuş. Muhakkak ki kalbi dünyasında ermek istediği menzil Allah aşkı olmuştur. Ağaç, kuş, çiçek de varlığı hissedilse de asıl varlık kalpte hissedilen yerdedir. Manevi yolculukta gidilen yol kalbin merhaleleridir. Yani içine döner, kendi varlığının sırlarını kurcalar. Vücut şehrinin tüm iniş çıkışları aşılır, dostun cemaline varılır. Hacı Ahmet Baba'nın şiiri Allah'a ulaşma makamları arasındaki yolculuğun sırlı bir destanıdır.

MÜDEBBİR OL

Muhammed mefhâr-i âlem⁶¹
Çerağ-ı çeşm-i ve'l-âdem⁶²
Cihâni sevmedi bir dem
Kabul eyle bu bürhânı

Kâinatın yaratılış sebebi ve âlemin iftiharını olan Hz. Peygamber efendimiz (sav), Âdemin (insanların) gözünün ışığıdır. Onun ışığı ile bakılınca ancak Allah görülür. İdrak edilir. O "ben bu dünyada bir ağacın gölgesi altında dinlenen yolcu misaliyim" buyurdular. Dünyanın fani ve her canlının da fena olacağını bildiklerinden bu dünyaya gönül bağlayıp sevmadılar. Hacı Ahmet Baba kendi nefsi ve onun yolundan irşat olmayı arzulayan insanlar için bu bir (delildir) burhandır. Nefis bu kabul ile aklın önünde diz çökerse ancak o zaman kişi beşerden insan olmaya ve oradan İnsanı-kâmil yolunda ilerlemeye muvaffak olacağını anlatmaktadır.

⁵⁹ Allah hikmeti dilediğine verir.

⁶⁰ Allahın tabiata hakim kıldığı kanunlar.

⁶¹ Mefhar-i âlem:Alemin övünç kaynağı

⁶² Çerağ-ı çeşm-i ve'l-âdem:Ademin gözünün ışığı

Bu dünyâyâ meyil verme
Bu dünyâ fânîdir fânî
Göçürdü Âdem'i Nuh'î
Ve Dâvûd'î Süleymân'î

Tasavvuf erbapları hakikatin Allah'a vasıl olduğunu bildiklerinden, bu dünya diye kast ettikleri kişiyi Allah'a giden yoldan alıkoyan (masiva)olarak görmüşlerdir. Meylin ilgi ve alakanın yönünün ukba olması gerektiğini anlatmaktadır. Bu dünya öyle bir fani (geçici) yerdir ki, İnsanlığın atası ilk peygamber Hz. Âdemi, tüm canlıları yok eden tufana karşı gemisi ile gark olmaktan kurtulan Hz. Nuh Peygamberi, elinde demir yumuşak bir hamur gibi şekil alan Hz. Davut Peygamberi ve kuşların, dağların taşların, rüzgârların dilinden anlayan onlara Allahın izni ile mucize olarak hükmeden Süleyman Peygamberi dahi ölüm ile ahirete göçürdüğünü anlatmaktadır.

Onlar gitti bu dünyâdan
Halâs oldu bu rüsvâdan
Çıkar başın bu kavgadan
Gel eyle zikr-i Sübhâni

Tüm peygamberler iki kapılı bir han olan bu dünyanın giriş kapısından girdikleri gibi bir günde çıkıp gittiler. Bu dünya mücadele yeridir. Mücadele ise bir nevi kavgadır. Dünya kendi peşine düşenlerin enerjilerini sömürdükten sonra kendine gönül bağlayanları sonuç itibarı ile rüsva eder. Rüsva olmaktan kurtulmanın yolu dünyanın cazibedar güzelliklerine aldanmayıp hayatını zikir üzerine tanzim etmekten geçer. Kaynağında Allah olan sünnetullah üzere her gayret bir zikirdir. Kendini ve bakmakla mükellef olduklarını bir başkasına muhtaç etmemek üzere çalışmak, yorulunca dinlenmek, meşru dairede eğlenmek, aramak, öğrenmek hülasa her hayırlı iş bir zikirdir.

Nefsin sana itâb⁶³ eyler
Gelir şeytân şitab⁶⁴ eyler
Yıkar hanı harab eyler
Aparır dîni îmânı

Allah insanı bu dünyaya gönderince içine nefis ekmiştir. O nefis ile mücadele şarttır. Peygamberler dahi ümmetlerinin emredici nefis ve şeytan karşısında yenik düşmemeleri için Rabbimize dua etmişlerdir. Zira nefis kabarcık aklı baskı altına alır ve ruha ıstırap yaşatır. Bu durumda derhal şeytan nefsin imdadına koşar ve ikisi birlikte hileli hücumlar yaparak Allah korusun insanın dünyasını da ukbasını da ziyan ederler. Peygamberler dahi nefislerine güvenmemişler. Zira nefis; Kur'an'ın ibret vesikası olarak akıl sahibi insanlara takdim ettiği Harut ve Marut isimli iki meleği dahi yoldan çıkarmıştır.

İnsan vücudunun merkezinde (iki göğüs kemiği arasında) gönül vardır. Orası öyle bir ummandır ki, yeri göğü ve arasındaki her şeyi yoktan var eden Hz. Allah hiçbir yere sığmamış, ancak müminlerin gönlü Allah'ı kuşatmıştır. Orası bir saraydır. Saray layık olduğu şekilde korunursa, sulatan teşrif eder. Aksi takdirde Sultanın terki ile şeytan ve nefis o kaleyi kuşatınca mamur olan vücut hanesini harap ederler. Artık din ve iman o harabede kendine yer bulamaz. Seyyit Hacı Ahmet Babanın son dörtlükte Azerbaycan Türkçesini kullandığını görmekteyiz. Bu aynı zamanda yaşadığı Sanamer Köyünün İran ve Azerbaycan'a yakın olduğunu ve halkın günlük konuşma dilinde kullandığının da bir göstergesidir.

Giderse dîn ile îmân
Olursun hemrâh-i şeytân⁶⁵

⁶³ İtab:Azarlamak:baskı yapmak

⁶⁴ Şitab:Hileli hucum

Mukallid⁶⁶ ateş-i nîrân
Ebedî dâr-ı zindanı

Hız. Allah insanlığın babası (ebu'l beşer) Hız. Âdem'i yaratınca onu sağ tarafına döndürüp üç muazzez nur ile tanıştırmıştır. Akıl, hayâ ve iman... Sol tarafına döndürüp üç zulmet kir ile de tanıştırmıştır. Kibir, tamah ve haset... Bahse konu üç muazzez nur ve üç zulmet kir ile Hız. Âdem konuşmuştur. Muazzez nurlar için "Ne kadar güzel yaratılmışsınız? Adınız nedir, makamınız neresi, göreviniz nedir ?" diye sormuş cevap olarak öğrenmiş ki; Aklın mekânı baş, hayânın göz ve imanında yeri kalptir.

Zulmet kirlere de aynı soruyu sormuş ve aynı mekânların olumsuz talipleri olduğunu öğrenmiştir. Aklın terk ettiği yere kibir, hayânın terk ettiği yere tamah ve imanın terk ettiği yere de haset girer. Hacı Ahmet Baba bahse konu yaradılışa atıf yapmıştır. Evet din ile imanın terk ettiği gönül'e şeytan girer. Böylece gönlün sahibini kendisine yoldaş edinir. Tasavvuf erbabları için yegâne düşman peygamberimizin ifadesi ile "İnsanın iki göğüs kemiği arasında olan nefistir." Onunla yapılan savaşın asla sulhu yoktur. Onun aldatmasına kanıp ta barış imzaladığını sanan bu dünyada tahammül edemediği cehennem ateşinin taklidi olan ateşin ahiretteki membaı olan cehenneme gider. Cennetin aydınlığına rağmen cehennemin karanlık ve derin gayya çukurlarında ebedi kalmak vardır. Allah korusun.

Müdebbir ol **arabzade**
Ömrünü verme girdâbe⁶⁷
Değilsin kör bu dünyâda
Resûlü, Rabbini tanı

Son kıtada Arabzade mahlası ile Seyyid Hacı Ahmet Baba: kendi nefsi olmak üzere onun yolunu kabul edenlere tedbir içinde olmayı, ömür suyunu girdap çukuruna akıtmamayı tembihlemektedir. Çünkü Allah bu dünyada tehlikeleri gösteren göz verdiği gibi ahirete giden manevi yolun tehlikelerini gösteren basireti ve feraseti de müminlere ihsan buyurmuştur. Onun yolu Peygamberimizin tanıttığı Allah'ı (cc) bilip emirlerini yerine getirmek yasakladığı şeylerden uzak durmakla mümkün olur.

HACI MEVLÛT BABAYA GÖRE HACI AHMET BABA'NIN MÛRŞİTLİK VASIFLARI:

- 1- O sadece zahiri âlim olmakla kalmayıp aynı zamanda hâl ehli bir zattı. Tasavvuf anlayışı ehl-i sünnet ve'l cemaat üzere bir anlayışa sahipti.
- 2- İbadet ve amellerinin yanı sıra İslam akaidi ve ahlaki sünnet-i seniyyeye uygun idi.
- 3- Dünya malına asla değer vermeyip, Hız.Pir (Ahmed er Rufai)'in buyurduğu üzere "istemedi, hediyeı reddetmedi ve asla mal biriktirmedi". Padişah Abdülhamit Han'ın dergâhlara verdiği yardımları dahi kabul etmedi.
- 4- Yaşadığı asrın ve sonraki asrın tasavvuf erbabları onun Gavs-ı Azamlığı hakkında hep ittifak ettiler.

⁶⁵ hemrâh-i şeytân:Şeytanın yoldaşı

⁶⁶ Mukallid:Taklitte kalmış, hakikate ulaşamamış

⁶⁷ Girdab:Suyun anfor yaptığı tehlikeli yer

5- Rical-i Gayp erenleri ve cinlilerden ziyaretine gelenler olurdu. Hatta Müslüman cinlilerden müntesipleri dahi vardı.

6- Hangi tarafa yönelirse varlığı rahmet ve bereket olarak bilinir, insanlar tarafından yüce bir muhabbet ile sevilir sayılırdı. Kalp gözü açıktı, ziyaretlerine gelecekleri, daha gelmeden bilir onlardan bahsedirdi, bu esrara şahit olan Sümmanî Baba "Babı Ali şandır arifi billâh" beyitini söylemiştir.

7- Dervişlerini her an kontrol altında bulundurup, Allahın rızası dışında hiçbir tavrı uygun bulmazdı. Dervişlerine şathiyeli hallerden uzak durmalarını, daha mütevazı ve nazik olmalarını öğütlerdi(Garip baba hikâyesi...)

8- Rufai yolunun âdap ve erkânını taliplerine öğretir, bidatleri reddeder, ziyaretine değişik kültür ve yörelerden gelenlere hoş muamele ederdi.

9- Sohbetlerinde hikmetler barınır ve sözlerinden nur damlardı. Tasavvuf ilmi üzere hal yaşamak isteyenlere "Gelme derviş gelme candan olursan/ Dönme derviş dönme dinden olursan" beyti ile ciddi karar almalarını ve bu ahd-i misaklarının ardında durmalarını öğütlerdi. Kalp ve ruh huzuru ile muhiplerine nazar ederdi.

10- La maksude illellah esması ile müsemma kalb-i selim dervişler yetiştirirdi.

11- Kendine intisap edinen her müntesibinin hacetine çare olup, dergâhının kapısı gönül gibi herkese açıktı her yaştan herkes, herhangi bir randevuya gerek kalmadan istedikleri zaman ziyaret edebilirlerdi. Bağlılarına Himmeti hazırды ve konuşmaları delil niteliğindediydi

12- Nafiz nazarları ve hikmetli sohbetleri ile terbiyesinde yetişen ermiş müritlerini (halife) irşat makamına erdirip görevlendirmiştir.